

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ใน
จังหวัดตราด

โดย

นายกำพล เทพวรชัย
รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔-๒๕๖๕

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นายกัปชัย เทพรชัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔-๒๕๖๕

พลโท

(ไพศาล งามวงษ์วาน)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ใน
จังหวัดตราด

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายกัปชัย เทพวรชัย **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๔

จังหวัดตราดมีเกษตรกรเพาะปลูกทุเรียนจำนวน ๕,๖๔๓ ราย เนื้อที่เพาะปลูก 59,199 ไร่ เนื้อที่ให้ผล ๓๒,๐๕๓ ไร่ ผลผลิต ๕๖,๓๔๔ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๗๗๓ กิโลกรัม/ไร่ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทางการเกษตร ผู้การได้รับมาตรฐาน GAP จำนวน ๕,๖๔๓ ราย และการผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๗ ราย และเข้าสู่ระบบ GI จำนวน ๑๘ ราย การพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก จึงควรมีการพัฒนา ดังนี้ ๑) การพัฒนาการปลูกทุเรียนต้องมีการวางแผนการจัดการ มีความรู้ตามหลักวิชาการและปฏิบัติตามหลักวิชาการ ๒) การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ๓) ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกฎหมาย ๔) ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งภายใต้แนวทางการบริหารตามหลัก POSDCORB ผู้การพัฒนา ศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึง ภายในประเทศ สามารถพัฒนาโมเดลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ จังหวัดตราด ประกอบด้วย ๑) P- Planning การพัฒนา/เพิ่มช่องทางตลาด และขับเคลื่อนการจำหน่าย สินค้าในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ๒) O-Organizing สนับสนุนด้านแรงงานภาคเกษตร และการบริหารจัดการในส่วนของผลผลิตนอกตลาด นำไปสู่กิจกรรมแปรรูป ๓) S-Staffing บริหารผ่าน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการสร้างการรับรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ตามมาตรฐาน ๔) D-Directing การควบคุมการปฏิบัติงาน ระบบขนส่ง โลจิสติกส์ การควบคุมบังคับบัญชา ผ่านมาตรการป้องปรามการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน และการกำหนดนโยบายในการแต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ๕) Co- Coordinating การประชาสัมพันธ์มาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับผู้ผลิต กับผู้บริโภค ๖) R- Reporting การเชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต ๗) B- Budgeting การสนับสนุนการจัดทำข้อมูล และการทำวิจัยในส่วนของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

Abstract

Title Guidelines for developing fruit trade management potential in Trat Province

Field Economics

Name Mr. Kanchai Thepvorachai **Course** NDC **Class** 64

Trat Province has 5,643 durian farmers, 59,199 rai of cultivated area, 32,053 rai of productive area. The productivity is 56,844 tons, and average yield 1,773 kg/rai. There are relevant agencies to cooperate and support the establishment of GAP to 5,643 standards, quality durian production organic farming standards, 7 cases and entered into the GI of 18 cases. Development of fruit (durian) production to be in quantity and quality in accordance with the needs of domestic market and increase export capacity ,therefore, it should be developed as follows 1)development requires management planning, knowledge and follow academic principles. 2)The promotion and development of agricultural product production to be of quality and standard. 3)Driving operations through relevant agencies and laws. 4)Promote the value added of agricultural products and increase competitiveness in line with market demand.Which under the management guidelines according to POSDCORB principles to the development of management potential Creating a system and distribution network to distribute products to the market throughout the country. Able to develop a model for developing the potential of fruit trade management in Trat Province, consisting of 1)P Planning Developing/adding marketing channels and drive the distribution of products in the form of a farmer's organization 2) O-Organizing Support for labor in the agricultural sector and management of off-market products lead to privatization activities 3)S-Staffing Management through the agency involved in creating awareness in the production of agricultural products to meet the standards 4)D-Directing Operational control, transportation system, logistics, command control. through measures to prevent the production of products to meet the standards and formulating policies for appointing relevant working groups 5)Co- Coordinating Public relations of agricultural product standards to producers and consumers 6)R- Reporting Connecting and finding markets to support products

7)B- Budgeting Data preparation support and research in the field of postharvest technology

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด ผู้วิจัยได้เลือกหัวข้อนี้ในการทำงานวิจัย เนื่องจากเป็นเรื่องน่าสนใจ มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนตั้งแต่ในส่วนของการผลิต การบริหารจัดการ การจำหน่าย ซึ่งในทุกกระบวนการต้องใช้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก จึงควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด และมีความสอดคล้องกับการวางแผนการผลิตทุเรียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด ส่งผลต่อรายได้ คุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดตราด

(นายกำพัชย์ เทพวรชัย)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ข้อจำกัดของการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน	๖
การจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว	๑๑
มาตรฐานสินค้าทุเรียน	๑๕
ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	๒๔
ทฤษฎีการบริหารจัดการ	๒๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๐
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๒
สรุป	๓๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)	
ศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และการวางแผน การผลิตผลไม้ (ทุเรียน)	๓๓
โครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อระบบการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)	๓๖
กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทุเรียนคุณภาพ	๓๘
การดำเนินงานการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราดที่ผ่านมา	๓๘
สรุป	๔๓
บทที่ ๔ การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด	๔๔
ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายใน ประเทศ	๔๕
การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจาย ผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ	๔๗
สรุป	๕๐
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุป	๕๑
ข้อเสนอแนะ	๕๖
บรรณานุกรม	๕๘
ภาคผนวก	
ผนวก ก	๖๑
ผนวก ข	๖๕
ประวัติผู้วิจัย	๖๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑ ขนาดของทุเรียน	๑๘
๒ - ๒ วิธีวิเคราะห์ทุเรียนคุณภาพ	๒๒
๓ - ๑ สถานการณ์การผลิตทุเรียนรายอำเภอ	๓๔
๔ - ๑ กลยุทธ์จากการจับคู่ปัจจัยที่มาจากวิเคราะห์ SWOT Analysis	๔๘

สารบัญญภาพ

	หน้า
ตารางภาพที่	
๒ - ๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๒
๔ - ๑ ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาด	๔๖
๔ - ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน)	๔๗
๕ - ๑ โมเดลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ จังหวัดตราด	๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลไม้ นับเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย โดยประเทศไทยเป็นผู้นำการผลิตและการส่งออกผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญและมีชื่อเสียงที่สุดในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับ ๑ ในภูมิภาคอาเซียน ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกไม้ผล ๕๗ ชนิด พื้นที่ประมาณ ๗.๗ ล้านไร่ ผลผลิตปีละประมาณ ๑๐.๘๑ ล้านตัน ผลผลิตร้อยละ ๘๐ บริโภคผลสดและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคของประชากรภายในประเทศ อีกร้อยละ ๒๐ ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ โดยในปี ๒๕๖๑ มีมูลค่าส่งออกผลไม้สดในกลุ่มเศรษฐกิจหลัก ประมาณ ๗๖,๗๐๐ ล้านบาท โดยผลไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจในการส่งออกมากที่สุดคือ ทุเรียน (คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๖) รองลงมาได้แก่ ลำไย (คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๕) มังคุด (คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐) มะม่วง (คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๒) เงาะ (คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๒) ลิ้นจี่ (คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕) และลองกอง (คิดเป็นร้อยละ ๐.๐๖) ตามลำดับ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกผลไม้ไปสาธารณรัฐประชาชนจีนมากที่สุด ซึ่งมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าส่งออกผลไม้สดในกลุ่มเศรษฐกิจหลัก (ข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๒) โดยการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศแบ่งเป็นประเภทการส่งออกในรูปแบบผลไม้สดร้อยละ ๓๐ และผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้ร้อยละ ๗๐ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสัดส่วนการส่งออกในรูปแบบของผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้มากกว่าส่งออกในรูปแบบของผลไม้สด

การผลิตไม้ผลของประเทศไทยนับวันยิ่งประสบกับปัญหาสภาวะการแข่งขันที่มีข้อกำหนดเงื่อนไขการกีดกันทางการค้าที่เข้มงวดและผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่มีมาตรฐานที่สูงขึ้น รวมทั้งเกิดปัญหาการขาดทุนในช่วงฤดูการผลิตเนื่องจากมีผลไม้หลายชนิดออกกระจุกตัวในช่วงเวลาเดียวกัน ปัญหาราคาปัจจัยการผลิต แรงงานและค่าขนส่งที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เกษตรกรที่ขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพไม้ผลก็มักจะประสบปัญหาคุณภาพผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน ขาดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ประกอบกับมีการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศที่มีมากขึ้น

อีกทั้งยังไม่มีคุณภาพและแย่งส่วนแบ่งตลาดผลไม้ไทย จึงทำให้เกิดการเรียกร้องความช่วยเหลือจากภาครัฐในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการผลิตอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อพัฒนาผลผลิตให้มีปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานส่งออกเพิ่มขึ้น ทำต้นทุนผลผลิตต่อหน่วยลดลง เพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยการแปรรูปเพื่อช่วยลดปัญหาปริมาณผลผลิตที่มีมากในช่วงฤดูกล ให้สามารถรักษาเสถียรภาพของราคาผลไม้ซึ่งเป็นวิธีที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและขยายผลต่อได้ โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยสนับสนุนความรู้โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ มีความสามารถในการแข่งขัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

จังหวัดตราดเป็นแหล่งผลิตผลไม้สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทั้งทุเรียน เงาะ มังคุด และลองกอง ซึ่งในฤดูกาลผลผลิตผลไม้ของจังหวัดตราดจะเริ่มออกก่อนจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะทุเรียน ที่จะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตจากจังหวัดตราดไปเพื่อจำหน่ายและส่งออกในช่วงต้นฤดูกาล ทำให้มีเกษตรกร และพ่อค้าบางส่วนร่วมมือกันตัดทุเรียนด้วยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) ออกสู่ตลาด เป็นการทำลายตลาดและทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการจัดการก่อนเก็บเกี่ยวไม่เหมาะสม นับตั้งแต่ การพัฒนาการปลูกทุเรียนต้องมีการวางแผนการจัดการเรื่องที่ดิน พันธุ์ทุเรียน แหล่งน้ำ ทุน แรงงาน การเก็บเกี่ยว การดูแลทุเรียน ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงให้ผลผลิตต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรต้องมีความรู้ตามหลัก วิชาการและปฏิบัติตามหลักวิชาการอย่างครบถ้วน อีกทั้งเรื่องของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยังขาดการศึกษาความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องใช้เนื้อทุเรียนไปผลิตสินค้าในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากส่วนที่เหลือของทุเรียนเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และต้องมีการจัดการด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพ ทำการวิจัยตลาดและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จัดตั้งตลาดกลางผลไม้ที่มีประสิทธิภาพ ให้ความรู้แก่เกษตรกรทางด้านวิชาการที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อรักษาระดับราคาของผลผลิตไม่ให้ตกต่ำ จังหวัดตราดจึงต้องดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผล การพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ ซึ่งได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญกับปัญหาดังที่ได้กล่าวมา จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาดำเนินการพัฒนาการผลิต ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด
๒. เพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่าย การกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้เน้นศึกษาวิธีการจัดการทุเรียนให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกให้กับเกษตรกร และผู้รับซื้อทุเรียนในจังหวัดตราด ทางผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการเกษตร ที่มีการทดลองและการเผยแพร่ จึงนำวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อนำ เสนอแนวทางให้กับเกษตรกร และผู้รับซื้อในจังหวัดตราด เพื่อให้มีความรู้เข้าไปเพิ่มศักยภาพการจัดการทุเรียน ก่อนส่งออกไปขาย ทั้งภายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศ

๒. ด้านประชากร

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนคุณภาพในจังหวัดตราด จำนวน ๔,๕๐๕ ราย และเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ ราย

๓. ด้านพื้นที่

ทำการศึกษาในพื้นที่ ๖ อำเภอ ในจังหวัดตราด ที่มีการปลูกทุเรียน คือ อำเภอเมือง อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ อำเภอแหลมงอบ อำเภอคลองใหญ่ และอำเภอเกาะช้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดตราด รวมทั้งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน และผู้ประกอบการค้าส่งทุเรียนในจังหวัดตราด

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตั้งวิเคราะห์เพื่อหากลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. เป็นการศึกษาถึงปัญหาและมาตรการในการแก้ไขปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพของจังหวัดตราด ปี พ.ศ.๒๕๖๕

๒. การออกแบบสอบถามเป็นการสุ่มอย่างคร่าวๆ โดยไม่ได้ใช้หลักการทางสถิติในการออกแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและทราบปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งไม่อาจใช้เป็นตัวแทนของชาวสวนทุเรียนและผู้ค้าทุเรียนทั่วประเทศได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตทุเรียนคุณภาพ ตั้งแต่ต้นนับแต่การเตรียมดิน คัดพันธุ์ การจัดการเรื่องน้ำ การจัดการวัชพืชและโรคพืช การจัดการจนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้รับความรู้ตามหลักวิชาการที่ถูกต้องในการผลิตทุเรียนคุณภาพทั้งในฤดูและการผลิตทุเรียนนอกฤดู

๒. ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การขนส่งที่ถูกวิธีซึ่งจะเกิดประโยชน์กับชาวสวนและผู้ค้าทุเรียนในประเทศ และผู้ส่งออก รวมทั้งผู้บริโภคที่สามารถเลือกซื้อทุเรียนที่มีคุณภาพดีได้ถูกต้อง

๓. ทำให้จังหวัดตราดมีมาตรการในการดำเนินการจัดการ การสร้างระบบและเครือข่าย การกระจายผลผลิตสู่ตลาด มีการวางแผนการบริหารจัดการผลไม้ เพื่อลดปัญหาทุเรียนล้นตลาดในช่วงฤดูผลผลิต และป้องกันทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) ออกสู่ตลาด

คำจำกัดความ

๑. ทูเรียน (DURIAN)	หมายถึง	ไม้ผลเมืองร้อน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า 'Duzio zibethinus Mur.' อยู่ในวงศ์Bombacaceae สำหรับการบริโภคสด ทั้งผลทูเรียนเป็นลักษณะทรงตัน เป็นทรงฉัตรพุ่ม แดกกิ่งเป็นระเบียบ ลักษณะใบใหญ่ขาวเรียว ทรงยาวรูปไข่ ปลายแหลม ทรงผลมีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามลักษณะพันธุ์ มีหนามรอบผล เนื้อสีเหลือง มีรสหวานมัน กลิ่นฉุน พันธุ์ที่ทำการศึกษามีอยู่ ๒ พันธุ์คือ ทูเรียนพันธุ์หมอนทอง และทูเรียนพันธุ์ชะนี
๒. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	หมายถึง	การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวทูเรียน โดยให้ทูเรียนมีความสดใหม่ ไม่เสื่อมเสียโดยใช้วิธีการอาหาร
๓. ทูเรียนคุณภาพ	หมายถึง	ผลทูเรียนต้องผ่านการเก็บเกี่ยวอย่างถูกต้องตามกระบวนการ การเก็บเกี่ยว และการดูแลภายหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้คุณภาพที่เหมาะสมกับพันธุ์และแหล่งผลิต ผลทูเรียนต้องแก่ และสภาพของผลอยู่ในสภาพที่ยอมรับได้เมื่อถึงปลายทางสีของผล (เปลือกผล) และเนื้อจะแตกต่างกันไปตามสายพันธุ์ทุกชั้นของมาตรฐานทูเรียนต้องมีคุณภาพ เว้นแต่จะมีข้อกำหนดเฉพาะของแต่ละชั้น และเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ตามที่ระบุไว้

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่ศึกษาการวางแผนการผลิตทุเรียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน
๒. การจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว
๓. มาตรฐานสินค้าทุเรียน
๔. ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
๕. ทฤษฎีการบริหารจัดการ
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน

๑. ประวัติความเป็นมาของทุเรียน

ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงและนิยมบริโภคมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะมีการเพาะปลูกทุเรียนในเขตร้อนของเอเชียมานาน ทุเรียนเป็นที่รู้จักของหมู่บ้านชาวตะวันตก เป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ ๑๖ โดยมีบทความของนักท่องเที่ยวกคนหนึ่ง ได้เขียนบันทึกว่า “ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีรสชาติยอดเยี่ยมและโดดเด่นมากกว่าผลไม้ชาติใดในโลก” ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีหลายบทความบันทึกและบรรยายถึงลักษณะเฉพาะในเรื่องของกลิ่นและรสชาติ โดยชาวต่างชาติเห็นพ้องต้องกันว่ากลิ่นของทุเรียนรุนแรงมากเป็นกลิ่นที่ไม่น่าพิสมัย ทุเรียนเป็นที่ชื่นชอบของคนไทยส่วนใหญ่ นิยมรับประทานเฉพาะทุเรียนหอมทอง เนื่องจากมีรสชาติหวานมันมีลักษณะเนื้อนุ่มละเอียด และมีกลิ่นอ่อน เนื้อทุเรียนประกอบด้วยแร่ธาตุอาหารและวิตามินหลายชนิด ภายหลังที่ทุเรียนสุกแล้วทุเรียนแต่ละพันธุ์จะมีกลิ่นเฉพาะตามธรรมชาติของตัวเองซึ่งประกอบด้วย น้ำมันหอมระเหยหลายชนิด ที่มีกลิ่นหอมเฉพาะก็มาจากสารประกอบพวกกำมะถันนั่นเอง (ทรงพล สมศรี, ๒๕๕๑)

๒. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ทั่วไปของทุเรียน

ตามหนังสือทุเรียนไทยและการปรับปรุงพันธุ์ว่าด้วยลักษณะทางพฤกษศาสตร์ทั่วไปของทุเรียน (ทรงพล สมศรี, ๒๕๕๑) สามารถแบ่งได้ดังนี้

๒.๑ ลักษณะต้น ทุเรียนเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สามารถมีอายุยืนถึง ๘๐-๑๕๐ ปี ต้นใหญ่เต็มที่สามารถมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นได้ระหว่าง ๘๐-๑๒๐ เซนติเมตร เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเข้ม หยาบ ลอกเปลือกได้ แต่ค่อนข้างลำบาก มีรอยแตกยาวของลำต้นเป็นไม้เนื้ออ่อน กิ่งก้านแตกออกจากลำต้นหลักได้ทุกทิศทาง ลำต้นอาจตั้งตรง หรือเป็นทรงโค้ง ขึ้นอยู่กับพันธุ์และการตอบสนองของแสง

๒.๒ ลักษณะใบ ทุเรียนเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ (Dicotyledonous) ใบเป็นใบเดี่ยวสลับกัน (Simple, alternate) ความยาวใบ ๑๕-๒๐ เซนติเมตร กว้าง ๕-๗.๕ เซนติเมตร ใบเรียบสะท้อนแสง สีเขียวด้านบน และสีน้ำตาลเป็นเกร็ดด้านล่าง ก้านใบกลม ความยาวประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร ปลายใบแหลมแบบ Acuminate ใบอ่อนระยะแรกไม่คลี่ออก ต่อมาจะคลี่ออก และเจริญเป็นใบแก่

๒.๓ ลักษณะราก ต้นทุเรียนพัฒนามาจากต้นกล้า ซึ่งมีรากแก้วรากเดียว (Primary tap root) ที่เจริญจากลำต้นตั้งลงสู่ชั้นดินและมีรากแขนง (Secondary root) ที่แตกออกจากรากแก้ว ส่วนรากชุดที่สาม (Tertiary root) จะแตกออกจากรากแขนง ต้นทุเรียนที่ขยายมาจากส่วนของกิ่งจะไม่มีรากแก้ว จะมีเฉพาะรากที่แขนงออกจากส่วนล่างของลำต้น ทุเรียนไม่มีรากขนอ่อน รากที่ไว้ดูดซึมน้ำและแร่ธาตุเรียกว่า รากตะขาบ ซึ่งแตกแขนงออกมาจากรากชุดที่ ๓ รากตะขาบจะ เจริญเติบโตอยู่เฉพาะบริเวณผิวดิน โดยไม่ลึกกว่า ๕๐ เซนติเมตร

๒.๔ ลักษณะดอก ดอกทุเรียนเป็นช่อเจริญออกกิ่งก้านสาขาออกจากกิ่งหรือลำต้น ใน ๑ ช่อ มีดอก ๑๔๕ ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ (Complete flower) โดยมีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน เมื่อกลิบนอกแตกออกกลีบดอกจะขยายตัวตามยาวและยอดเกสรตัวเมียจะแทง ออกมาก่อน โดยอยู่ตรงกลาง และต่อมาช่วงบ่าย ๆ กลีบดอกจะบานเต็มที่ และส่งกลิ่นหอม โดยเกสรตัวเมียจะพร้อมรับการผสมเกสรก่อน ขณะที่เกสรตัวผู้และอับเกสรตัวผู้ จะแตกและปล่อยละอองเกสรในเวลาต่อมาภายหลังจากมีดแล้ว ความสามารถในการงอกของละอองเกสรจะเจริญได้ดีที่สุดช่วงเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. ดังนั้นการผสมตัวเองอาจเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากเกสรตัวเมียพร้อมรับการผสม แต่เกสรตัวผู้ยังอยู่ภายในดอก และยังไม่แตกใส่ละอองเกสร ทุเรียนพันธุ์ชะนีที่ผสมตามธรรมชาติและผสมเอง จะติดผลระหว่าง

ร้อยละ ๐-๖ พันธุ์ก้านยาวประมาณร้อยละ ๗-๒๑ แต่เมื่อมีการช่วยผสมเกสรด้วยมือทำให้มีการติดผลอย่างมาก ภายใน ๒ สัปดาห์ หลังจากมีการผสมเกสรต่างพันธุ์ การติดผลของทุเรียนพันธุ์ชะนีมีการติดผลเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๕-๗๐ การผสมเกสรข้ามพันธุ์หรือการช่วยผสมด้วยมือ นอกจากติดผลดีขึ้นแล้ว ทำให้รูปทรงผลขนาดดีด้วย โดยมีลักษณะรูปทรงผลเต็มพูสวยงามขึ้น

๒.๕ ลักษณะผล ทุเรียนเป็นผลไม้ที่เนื้อหุ้มเมล็ดแบบ Aril โดยที่เปลือกกรอบ ผลมีหนามคมล้อมรอบ แต่ละผลมี ๕ พู บางพูมีเมล็ดเต็มบางพูจะมีเมล็ดลีบ อาจเกิดจากการขาดการผสมเกสร โดยขึ้นอยู่กับแต่ละสายพันธุ์ด้วยเนื้อของผลจะเริ่มพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ ๔ หลังจากการผสมเกสร โดยเริ่มเป็นแผ่นบางสีขาว แล้วขยายจนเต็มห่อหุ้มเมล็ด เมื่อผลพัฒนาเป็นผลแก่สีเนื้อจะพัฒนาเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อน เหลืองถึงเหลืองเข้ม ขึ้นกับแต่ละสายพันธุ์ เนื้อจะนุ่มอ่อนเมื่อผลแก่เต็มที่

๒.๖ ลักษณะเมล็ด เมล็ดทุเรียนมีลักษณะรูปทรงยาวรี มีสีแตกต่างขึ้นกับสายพันธุ์ โดยปกติจะมีสีน้ำตาลเหลือง หรือน้ำตาลแดงเมื่อเมล็ดแก่เต็มที่ (ทรงพล สมศรี, ๒๕๕๑) จุดกำเนิด ความหลากหลาย และการแพร่กระจายพันธุ์ทุเรียนทุเรียนมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Durio zibethinus* Murr. เป็นพืชไม้เขตร้อน อยู่ในวงศ์ Bombacaceae (วงศ์ไม้ทุเรียน) ในพืชสกุลทุเรียนประกอบด้วยทุเรียน ๒๗ ชนิด แพร่กระจายอยู่แถบ อินโดจีน และแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พืชสกุลทุเรียน (*Durio*) ที่รับประทานได้มีอย่างน้อย ๖ ชนิด ได้แก่ ทุเรียนป่า ทุเรียนข้าวดีด ทุเรียนรอกขา ทุเรียนขนยาว ทุเรียนเต่า และทุเรียนบ้าน

๓. ลักษณะพันธุ์ทุเรียนดั้งเดิม

๓.๑ พันธุ์ลวง ผลทรงรี ขนาดปานกลาง มีความยาว ๒๐-๒๕ เซนติเมตร กว้าง ๑๖-๒๐ เซนติเมตร เปลือกผลสีเขียวอมเหลืองเมื่อผลแก่ ผลมี ๔-๕ พู ปลายผลสอบ หนามห่างปานกลางมีขนาดเล็ก ก้านผลสั้น เนื้อหนาปานกลาง เนื้อค่อนข้างหยาบ สีเนื้อเหลืองรสชาติหวาน แต่ละพูมี ๑-๖ เมล็ด พันธุ์ลวง เมื่อเปลี่ยนเป็นพันธุ์ลูกหลาน ได้แก่ ลวงเขียว ชะนี ชมพูศรี และย่ามะหวาด

๓.๒ พันธุ์การะเกด ผลมีรูปทรงรี ขนาดปานกลางถึงใหญ่ มีความยาวผล ๒๕ เซนติเมตร กว้าง ๒๑ เซนติเมตร เปลือกมีสีน้ำตาลอมเขียว ผลมี ๕ พู และปลายผลสอบ หนามโค้งแหลมคม หนามยาวประมาณ ๒ เซนติเมตร เนื้อหน้าละเอียด สีเหลืองเข้ม รสชาติหวานมัน กลิ่นแรง แต่ละพูมี ๒ - ๓ เมล็ด เมื่อเปลี่ยนเป็นพันธุ์ลูกหลาน ได้แก่ กบแม่เต่า กบพวง จอมกบ กบเล็บเหยี่ยว และย่าแพะ

๓.๓ พันธุ์ทองสุก ผลมีทรงกลม มีความยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร กว้าง ๑๘ เซนติเมตร พูเห็นไม่ชัดเจน เปลือกผลค่อนข้างหนา ผลมี ๕-๖ พู มีหนามสีเขียวอมน้ำตาลหนาแน่น หนามยาว ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร ก้านผลยาว ๑๒ - ๑๕ เซนติเมตร เนื้อหนาปานกลาง เนื้อละเอียดสีเหลือง รสชาติ หวาน มันมาก กลิ่นอ่อน แต่ละพูมี ๓ - ๕ เมล็ด เมื่อเปลี่ยนเป็นพันธุ์ลูกหลาน ได้แก่ ก้านยาว ศรีสุวรรณ และก้านยาววัดสัก

๓.๔ พันธุ์ทองย้อยเดิม ผลมีรูปทรงยาว ขนาดปานกลางถึงใหญ่มีความยาวผล ๒๗ เซนติเมตร กว้าง ๒๑ เซนติเมตร ปลายผลแหลม เปลือกผลสีแดงอมเหลือง มีพูชัดเจน ๕ พู หนามฐานใหญ่สีเขียวอมน้ำตาล ขั้วผลปลายสอบ เนื้อหนาสีเหลืองเข้ม รสชาติหวานมัน กลิ่นปานกลาง เมล็ดเมื่อเปลี่ยนเป็นพันธุ์ลูกหลาน ได้แก่ ทองย้อยจักร นมสวรรค์ สีนสมุทร จักรสีนาก จักรเงิน จักรสีทอง และธรรณีไหว

๓.๕ พันธุ์กำป็น ผลมีรูปร่างค่อนข้างกลม ขนาดผลใหญ่ปานกลางถึงใหญ่ มีความยาวผล ๒๐ เซนติเมตร กว้าง ๑๘ เซนติเมตร เปลือกสีน้ำตาลอมเขียว และน้ำตาลอมแดง ผลมี ๕ พู ใหญ่ผลกว้าง ปลายผลแหลม ขั้วผลมด หนามหนาสั้น ตรงสีน้ำตาลอมเขียว เนื้อหนา เนื้อละเอียดมาก มีสีเหลืองอ่อนถึงขาว รสชาติหวานมาก กลิ่นแรง แต่ละพูมี ๑-๒ เมล็ด เมื่อเปลี่ยนเป็นพันธุ์ลูกหลาน ได้แก่ กำป็นเหลือง ซายมะไฟ และกำป็นสีนาก

๓.๖ พันธุ์เพื่อการค้า

พันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากมี ๔ พันธุ์ คือ หมอนทอง ชะนี ก้านยาว และกระดุม (ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี, ๒๕๔๗) ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

๓.๖.๑ พันธุ์หมอนทอง เป็นพันธุ์ทุเรียนที่นิยมปลูกและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ผลมีขนาดใหญ่ น้ำหนักประมาณ ๓-๔ กิโลกรัม ทรงผลค่อนข้างยาว มีป่าผล ปลายผลแหลม พูมักไม่ค่อยเต็มทุกพู หนามแหลมสูง ฐานหนามเป็นเหลี่ยม ระหว่างหนามใหญ่จะมีหนามเล็กวางแซมอยู่ทั่วไป ซึ่งเรียกหนามชนิดนี้ว่า เขี้ยววู ก้านผลใหญ่แข็งแรง ช่วงกลางก้านผลจนถึงปากปลิงจะอ้วนใหญ่เป็นทรงกระบอก เนื้อหนาสีเหลืองอ่อนละเอียด เนื้อค่อนข้างแห้งไม่และติดมือ รสชาติหวานมัน เมล็ดน้อยและลิบเป็นส่วนใหญ่

๓.๖.๒ พันธุ์ชะนี ผลมีขนาดปานกลางถึงใหญ่ น้ำหนักประมาณ ๒.๕-๓ กิโลกรัม ผลมีรูปทรงหวด กล่าวคือ กลางผลป่อง หัวเรียว ก้านดัดร่องพูค่อนข้างลึกเห็นได้ชัด ขั้วผลใหญ่และสั้น เนื้อละเอียด สีเหลืองจัดเกือบเป็นสีงาป่า ปริมาณมาก รสชาติหวานมัน เมล็ดค่อนข้างเล็กและมีจำนวนเมล็ดน้อย

๓.๖.๓ พันธุ์ก้านยาว ผลมีขนาดปานกลาง น้ำหนักประมาณ ๓ กิโลกรัม ทรงผลกลม เห็นพูไม่ชัดเจน พูเต็มทุกพู หนามเล็กถี่สั้นสม่ำเสมอทั้งผล ก้านผลใหญ่และยาวกว่าพันธุ์อื่น ๆ เนื้อละเอียดสีเหลืองหนาปานกลาง รสชาติหวานมัน เมล็ดมากค่อนข้างใหญ่

๓.๖.๔ พันธุ์กระดุม ผลจะมีขนาดค่อนข้างเล็ก น้ำหนักประมาณ ๑ กิโลกรัม ผลมีลักษณะ ค่อนข้างกลมด้านหัวและด้านท้ายผลค่อนข้างแบน ก้นผลปุ่มเล็กน้อย หนามเล็กถี่และถี่ ขั้วค่อนข้างเล็กและสั้น ลักษณะของพูเต็มสมบูรณ์ ร่องพูค่อนข้างลึก เนื้อละเอียดอ่อนนุ่ม สีเหลืองอ่อน เนื้อค่อนข้างบาง รสชาติหวานไม่ค่อยมัน และง่ายเมื่อสุกจัด เมล็ดมีขนาดใหญ่

๔. การเก็บเกี่ยวและปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวทุเรียน จะทำการเก็บเกี่ยวทุเรียนที่แก่แล้วเท่านั้น โดยสังเกตจากลักษณะของผลและการนับอายุ (กรมส่งเสริมการเกษตร:๒๕๕๖)

๔.๑ ลักษณะผลเมื่อทุเรียนแก่จะพบการเปลี่ยนแปลง

๔.๑.๑ สีเปลือกจะเปลี่ยนจากเขียวสดเป็นสีน้ำตาลหรือเขียวแกมเทา ก้านผลเข้มขึ้นเป็นสีน้ำตาลคล้ำ สาก ตรงรอยต่อระหว่างก้านผลตอนบนกับก้านผลตอนล่าง (ปลิง) จะบวมใหญ่เห็นรอยต่อชัดเจน

๔.๑.๒ ปลายหนามแห้ง มีสีน้ำตาล หนามกางออกร่อนหาค่อนข้างห่าง

๔.๑.๓ ตั้งกรอแยกบนพู ซึ่งจะเห็นชัดเจน ยกเว้นพันธุ์ก้านยาวจะเห็นไม่ชัด

๔.๑.๔ ซิมปลิง ทุเรียนแก่จัด เมื่อตัดขั้วหรือปลิงออกจะพบ น้ำใสๆ ไม่ข้นเหนียวและเมื่อชิม จะมีรสหวาน

๔.๑.๕ การเคาะเปลือกหรือกรีดหนาม ผลทุเรียนที่แก่จัดจะมีเสียงดังหลวมๆ

๔.๒ การนับอายุโดยนับจำนวนวันหลังจากดอกบานจนถึงวันที่ผลแก่หรือจะเก็บเกี่ยวได้จะแตกต่างกันตามสายพันธุ์ ดังนี้

๔.๒.๑ พันธุ์หมอนทองใช้เวลา ๑๔๐-๑๕๐ วัน

๔.๒.๒ พันธุ์ชะนีใช้เวลา ๑๑๐-๑๒๐ วัน

๔.๒.๓ พันธุ์ก้านยาวใช้เวลา ๑๒๐-๑๓๕ วัน

๔.๒.๔ พันธุ์กระดุมใช้เวลา ๙๐-๑๐๐ วัน

การนับอายุจะมีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อย เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ เช่น อากาศร้อนแห้งแล้ง ทุเรียนจะแก่เร็วขึ้น ฝนตกชุกความชื้นสูงทุเรียนจะแก่ช้า เพื่อสะดวกในการ

เก็บเกี่ยวในการไม่ผิดพลาดจากการตัดทุเรียนอ่อน เกษตรจะมีการจดบันทึกวันที่ดอกบาน หรือทำเครื่องหมายรุ่น ควรใช้สีที่แตกต่างกันต่อการโยนกิ่งในแต่ละรุ่นเพื่อคุณภาพทุเรียนที่ดี

๔.๓ วิธีการเก็บเกี่ยวทุเรียน

๔.๓.๑ ใช้ไม้ยาวผูกมิดไว้ตรงปลาย และมีตะกร้อรองรับ หากต้องการทุเรียนใดอาจจะใช้มีด ตัดขั้ว ผลจะหล่นลงตะกร้อพอดี จากนั้นจึงวางไว้ที่โคนต้น

๔.๓.๒ ใช้คนป้อนแล้วตัดผล โยนให้คนข้างล่างซึ่งถือกระสอบอยู่เป็นคนรับ เป็นวิธีที่สะดวก และรวดเร็วแต่ต้องอาศัยความชำนาญมากเพราะอาจเกิดอันตรายได้

๔.๓.๓ ปล่อยให้ร่วงหล่นมาเอง สวนทุเรียนที่มีต้นสูงทรงใหญ่ การเก็บเกี่ยวทำได้ยาก จึงนิยมให้ทุเรียนหล่นร่วงลงมาเอง แล้วจึงคอยตามเก็บในบริเวณสวน (ชินวัณณ์ ยั้ววัฒนพันธ์, ๒๕๕๑)

การจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว

การจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว ทำได้ดังนี้

๑. การแช่แข็งเนื้อทุเรียน

การจำหน่ายทุเรียนนั้นแบบเดิมเคยจำหน่ายทั้งผล ทำให้มีราคาแพง และอาจเก็บรักษาไว้ไม่ได้นาน รูปแบบการจำหน่ายจึงมีการพัฒนาเป็นการแช่แข็งทุเรียนสด โดยใช้ระบบไอคิวเอฟ (IQF: Individual Quick Freezing) ที่อุณหภูมิลบ ๔๐ องศาเซลเซียส โดยทุเรียนพันธุ์หมอนทองใช้เวลา ๓๐ นาที และพันธุ์ชะนีใช้เวลา ๔๐ นาที จากนั้นนำไปเก็บรักษาที่อุณหภูมิลบ ๒๐ องศาเซลเซียส ถึงลบ 25 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษาได้นาน ๑๒ เดือนโดยคุณภาพด้านรสชาติ กลิ่น สี ฯลฯ ยังเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค มีคุณค่าทางโภชนาการที่ดีและคุณภาพ ค้านจุลชีววิทยาได้ตามมาตรฐานจุลชีววิทยาผลไม้แช่แข็งของประเทศญี่ปุ่น สำหรับการแช่แข็งโดยใช้ระบบคอนแทค (Contact) ที่อุณหภูมิลบ ๔๐ องศาเซลเซียส ระยะเวลา ๔ ชั่วโมง จากนั้นนำไปเก็บรักษาที่อุณหภูมิลบ ๒๐ องศาเซลเซียส ถึงลบ ๒๕ องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษาได้

นาน ๖ เดือน หลังจากนั้นจะเกิดเป็นลักษณะฉ่ำน้ำเป็นดวง ๆ ที่ผิวทุเรียนด้านนอก และสีผิวเนื้อด้านในเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นสีม่วงอมน้ำตาล ส่วนคุณค่าทางอาหารทางโภชนาการคงสภาพที่ดี และคุณภาพด้านจุลชีววิทยาได้ตามมาตรฐานจุลชีววิทยาผลไม้แช่แข็งของประเทศญี่ปุ่น

๒. การบ่ม

ทุเรียนพันธุ์หมอนทองมีปัญหาเรื่องการสุกไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในผลที่มีขนาดใหญ่ ผู้ส่งออกส่วนใหญ่จึงนิยมจุ่มอีเทรล (Ethrel) ความเข้มข้น ๕๐๐-๒,๐๐๐ ส่วนต่อล้านส่วน (ppm.) แล้วผึ่งไว้ ๑ คืน ที่อุณหภูมิห้องก่อนการบรรจุกล่อง เพื่อให้มีการสุกที่คืบขึ้น อีเทรลเป็นสารเคมีที่สลายให้เอทิลีน (Ethylene) ซึ่งเป็นฮอร์โมนเร่งการสุกของผลไม้ นอกจากนี้ยังสามารถบ่มทุเรียน โดยใช้แก๊สเอทิลีนความเข้มข้น ๕๐ ส่วนต่อล้านส่วน (ppm.) ซึ่งสามารถเร่งการสุกของทุเรียนได้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ ๒๐-๒๕ องศาเซลเซียส วิธีนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการจุ่มด้วยอีเทรล

๓. การใช้บรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการส่งออกทุเรียนทางอากาศได้มีการพัฒนาจากแข่งมาเป็นกล่องกระดาษลูกฟูก ส่วนการขนส่งทางเรือมีการพัฒนามาใช้ตู้สินค้าเป็นบรรจุภัณฑ์ โดยการเรียงผลทุเรียนบนพาเลทไม้ (Pallet) ให้สูงประมาณ ๓ ใน ๔ ส่วน ของความสูงตู้สินค้า หรือแบ่งครั้งตู้ตามแนวยาวด้วยพาเลทไม้เพื่อให้มีช่องระบายอากาศ ปิดท้ายด้วยแผ่นไม้โปรง และไม่ปิดประตูเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดี ก่อนจะพัฒนามาใช้ลังไม้ยาวพาราคขนาดความจุผลทุเรียนได้ ๓-๔ ผล เรียงซ้อนกันและขนส่งในตู้สินค้าอุณหภูมิ

๓.๑ กล่องที่ใช้บรรจุทุเรียนในปัจจุบันมี 2 แบบ คือ

๓.๑.๑ กล่องขึ้นเคียว (Regular Slotted Container: RSC) ทำด้วยกระดาษลูกฟูก ๒ ชั้น ใช้บรรจุทุเรียน ๑๖-๑๘ กิโลกรัม หรือประมาณ ๕-๘ ผล ขึ้นกับขนาดของผล กล่องชนิดนี้จะเรียง ทุเรียนได้ ๒ ชั้น ในบางครั้งจะบุกล่องด้วยกระดาษลูกฟูกอีกชั้นเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล่องฝาและก้นกล่องจะมีช่องเปิดตรงกันขนาดประมาณ ๘*๑๐ เซนติเมตร เพื่อให้อากาศไหลผ่านผลไม้ ในกล่องได้ดีขึ้น กล่องชนิดนี้ส่วนใหญ่ใช้กับการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศจีน

๓.๑.๒ กล่องฝาครอบ (Telescopic box) ทำด้วยกระดาษลูกฟูก ๒ ชั้น ใช้บรรจุทุเรียน ๑๐-๑๒ กิโลกรัม หรือประมาณ ๓-๔ ผล เรียงทุเรียนได้เพียงชั้นเดียว กล่องชนิดนี้ส่วนใหญ่ใช้กับการส่งออกทุเรียนไปประเทศไต้หวัน

จากการสำรวจพบว่าขนาดของกล่องแต่ละแบบมีความแตกต่างกันบ้าง จำนวนและขนาดของรูระบายอากาศไม่เท่ากัน การเรียงทุเรียนในกล่องโดยทั่วไปจะเรียงผลตามแนวนอน และใช้กระดาษลูกฟูกชั้นระหว่างชั้น ในกรณีที่เรียงแบบ ๒ ชั้น เพื่อป้องกันความชื้นและหนามแทง จะเห็นได้ว่ากล่องบรรจุทุเรียนยังไม่มีข้อกำหนดขนาดมาตรฐานไม่ว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์เพื่อการส่งออกทางอากาศ หรือใช้กับตู้สินค้าปรับอากาศ (Reefer container)

๓.๒ การเก็บรักษา

๓.๒.๑ อุณหภูมิและความชื้น รักษาทุเรียนได้นานขึ้นในสภาพอุณหภูมิห้องปกติ (๒๘-๓๐ องศาเซลเซียส) ผลทุเรียนแก่จะสุกภายใน ๔-๗ วัน หลังจากนั้นผลจะเป็นสีเหลืองและแตก เนื้อนุ่ม และมีความแฉะมากขึ้นจนรับประทานไม่ได้ การเก็บรักษาที่อุณหภูมิต่ำที่เหมาะสม (๑๔-๑๕ องศาเซลเซียส) ช่วยชะลอการเปลี่ยนแปลงคุณภาพและทำให้ทุเรียนได้นาน ๑๐-๑๖ วัน การเก็บรักษาทุเรียนดิบที่อุณหภูมิต่ำเกินไป ผลทุเรียนอาจแสดงอาการสะท้านหนาว (Chilling Injury: CI) ได้ อาการที่พบคือ ทุเรียนไม่สุก เปลือกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เมื่อนำมาเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้องทุเรียนจะแสดงอาการรุนแรงขึ้น คือ เปลือกปริ หนาม ก้านและปลิงเหี่ยว ผิวเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลคล้ำและเน่าเสียง่าย ความรุนแรงของอาการขึ้นกับอายุการเก็บเกี่ยวความสุก อุณหภูมิและระยะเวลาการเก็บรักษาไม่เหมาะสม

๓.๒.๒ วิธีเสริมในการช่วยรักษาคุณภาพทุเรียน

๓.๒.๒.๑ การใช้สารเคลือบ คุณสมบัติที่สำคัญของสารเคลือบผิวคือ ช่วยลดการสูญเสียน้ำจากผลผลิต ลดอัตราการหายใจ ชะลอการสุกของผลไม้โดยลดการแลกเปลี่ยนของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ภายนอก ซึ่งการลดระดับออกซิเจนและการเพิ่มคาร์บอนไดออกไซด์ภายในผลทำให้ผลผลิตมีอัตราการหายใจต่ำลง ส่งผลให้การสร้างและทำงานของเอทิลีนเกิดขึ้นได้น้อย เนื่องจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะขัดขวางการทำงานของเอทิลีน จึงสามารถชะลอการสุกได้อีกด้วย การเคลือบผิวทุเรียนพันธุ์ชะนีด้วย Sta-fresh # ๗๐๕๕ ความเข้มข้น ๒๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ Tandam ความเข้มข้น ๘ เปอร์เซ็นต์ ที่ผสมหรือไม่ผสม GA3 ความเข้มข้น ๑๐๐ ส่วนต่อล้านส่วน (ppm.) จะช่วยรักษาคุณภาพทุเรียนได้นานขึ้น ๒-๖ วัน เมื่อเก็บที่อุณหภูมิห้อง โดยทุเรียนมีคุณภาพการรับประทานที่ดี แต่การใช้สารเคลือบผิวความเข้มข้นสูงเกินไปอาจมีผลเสียทำให้ทุเรียนสุกไม่สม่ำเสมอ หรืออาจไม่สุกก็ได้

๓.๒.๒.๒ การเก็บรักษาในสภาพควบคุมบรรยากาศ (Controlled Atmosphere Storage: CA) ในสภาพบรรยากาศที่มีออกซิเจนต่ำ (๒-๕ เปอร์เซ็นต์) และหรือมีคาร์บอนไดออกไซด์สูง (๓-๑๐ เปอร์เซ็นต์) จะช่วยชะลอการเปลี่ยนแปลงทางเคมีภายในผลไม้ เช่นเดียวกับการเคลือบผิวแต่เก็บในสภาพที่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลผลิตผลได้ดีขึ้น ในการทดลองการเก็บรักษาทุเรียนพันธุ์หมอนทองในสภาพบรรยากาศที่มีออกซิเจนผสมกับไนโตรเจนให้มีออกซิเจนความเข้มข้น ๓-๑๐ เปอร์เซ็นต์ เก็บรักษาที่อุณหภูมิ ๑๕ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ๘๐-๘๕ เปอร์เซ็นต์นั้น พบว่าสภาพบรรยากาศที่มีออกซิเจนความเข้มข้น ๓-๕

เปอร์เซ็นต์ ทำให้ทุเรียนสุกไม่สม่ำเสมอ ส่วนสภาพบรรยากาศที่มีออกซิเจนความเข้มข้น ๗-๑๐ เปอร์เซ็นต์นั้น พบว่าสามารถบ่มทุเรียนให้สุกได้ภายหลังการเก็บรักษาโดยไม่มีอาการผิดปกติ แม้จะเก็บรักษานาน ๔ สัปดาห์ แต่ปัญหาสำคัญที่พบคือการเน่าเสียทั้งที่เกิดจากเชื้อที่แฝงมากับผลทุเรียนและจากการการเน่าเสียสู่ผลทางขั้วและก้านผล ดังนั้นการเก็บทุเรียนสดทั้งผลให้ห้านาน ๓-๔ สัปดาห์ เพื่อการส่งออกทางเรือไปยังประเทศที่นอกเหนือจากตลาดหลักในปัจจุบันจะต้องมีวิธีการควบคุมโรค

๓.๓ การลดอุณหภูมิ (Precooling)

การลดอุณหภูมิของผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว เป็นการทำให้อุณหภูมิของผลผลิตลดลง หรือเย็นลงจนถึงอุณหภูมิต่ำและหรือการเก็บรักษาก่อนที่จะทำการการขนส่งหรือเก็บรักษาที่อุณหภูมิที่ต้องการ การลดอุณหภูมิของผลผลิตจะช่วยระบายความร้อนและลดอัตราการหายใจของผลผลิตให้ต่ำลง เพราะผลผลิตส่วนใหญ่จะมีอัตราการหายใจสูงขึ้น ๒-๓ เท่า ทุกๆ ๑๐ องศาเซลเซียสที่สูงขึ้นจากอุณหภูมิที่เหมาะสมในการเก็บรักษา การลดอุณหภูมิของผลผลิตจึงชะลอการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต

มาตรฐานคุณภาพทุเรียนส่งออกการลดอุณหภูมิควรปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว คือ เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงของวันที่มีอากาศเย็น เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วควรรวบรวมไว้ในที่ร่มที่มีอากาศระบายดี เพื่อลดการสะสมของความร้อนซึ่งจะเร่งการสุกหรือเสื่อมคุณภาพเร็วขึ้น ผลผลิตที่ผ่านขั้นตอนการเตรียมหลังการเก็บเกี่ยวและบรรจุภัณฑ์หีบห่อแล้ว ควรรีบลดอุณหภูมิก่อนการเก็บรักษาหรือการขนส่งในตู้ขนส่งสินค้ารับอุณหภูมิภายใต้อุณหภูมิต่ำที่เหมาะสม เพราะตู้สินค้าไม่ได้ออกแบบระบบทำความเย็นมาเพื่อรับความร้อนจากสินค้าที่ไม่มีมาตรการลดอุณหภูมิก่อน ดังนั้นการไม่ลดอุณหภูมิของผลผลิตก่อนเรียงในตู้สินค้าอาจมีผลทำให้อุณหภูมิผลผลิตก่อนการเรียงในตู้สินค้า อาจมีผลทำให้การลดอุณหภูมิของผลผลิตภายในตู้สินค้าช้าลงและมีผลต่อเนื่องถึงคุณภาพผลผลิตได้ เช่น สุกหรือเน่า นอกจากนี้ อาจจะทำให้ระบบความเย็นหนักเกินไปและเสียหายได้ การลดอุณหภูมิมียุทธวิธี ได้แก่ การเก็บในห้องเย็น การเก็บในห้องเย็นที่มีระบบลมอัด การใช้น้ำเย็นไหลผ่านผลผลิต เป็นต้น (เบญจมาศ รัตนชินกร, ๒๕๔๗, หน้า ๗๕-๘๐)

มาตรฐานสินค้าเกษตรทุเรียน

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ๒๕๕๗ ได้กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ดังนี้

๑. ขอบข่าย

๑.๑ มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ใช้กับผลทุเรียน (durian) ซึ่งได้มาจากพืชที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Durio spp. วงศ์ Bombacaceae พันธุ์ที่ผลิตเป็นการค้าเพื่อนำมาบริโภคสด

๑.๒ มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ไม่ใช้กับผลทุเรียนที่ใช้สำหรับการแปรรูป

๒. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

๒.๑ แกน (hard pulp) หมายถึง เนื้อทุเรียนบางส่วนที่มีลักษณะแข็งและมีสีอ่อนกว่าปกติ

๒.๒ เต่าเผา (tip burn) หมายถึง ปลายเนื้อทุเรียนบางส่วนที่หุ้มเมล็ดมีสีน้ำตาลหรือน้ำตาลไหม้

๒.๓ ใส้ซึม (water core หรือ wet core) หมายถึง ใส้กลางของผลน้ำ ถ้าอาการรุนแรงจะลามไปถึงเนื้อทุเรียนได้

๒.๔ พุสมบูรณ์ (fertile lobe) หมายถึง ลักษณะของพูทุเรียนที่เป็นพูเต็มตลอดความยาวของผล

๓. คุณภาพ

๓.๑ ข้อกำหนดขั้นต่ำ

๓.๑.๑ ผลทุเรียนทุกชั้นคุณภาพต้องเป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะมีข้อกำหนดเฉพาะของแต่ละชั้นคุณภาพและเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ตามที่ระบุไว้

๓.๑.๑.๑ เป็นทุเรียนทั้งผลที่มีขั้วผล

๓.๑.๑.๒ ตรงตามพันธุ์

๓.๑.๑.๓ สด

๓.๑.๑.๔ สะอาด ปราศจากสิ่งแปลกปลอมที่มองเห็นได้

๓.๑.๑.๕ ไม่มีรอยแตกที่เปลือก

๓.๑.๑.๖ ไม่มีศัตรูพืชที่มีผลกระทบต่อลักษณะภายนอกของผลทุเรียน

๓.๑.๑.๗ ไม่มีร่องรอยความเสียหายเนื่องมาจากศัตรูพืชที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของเนื้อทุเรียน

๓.๑.๑.๘ ไม่มี ความเสียหายเนื่องจากอุณหภูมิต่ำและ/หรืออุณหภูมิสูง

๓.๑.๑.๙ ไม่มีกลิ่นแปลกปลอม และ/หรือรสชาติที่ผิดปกติ

๓.๑.๑.๑๐ เมื่อผลทุเรียนสุก ไม่มีความผิดปกติของเนื้อ ได้แก่ แกน เต่าเผา ไส้ซึม ถ้ามีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกันต้องไม่เกิน 5% ของส่วนที่บริโภคได้

๓.๑.๒ ผลทุเรียนต้องแก่ได้ที่ขึ้นกับพันธุ์ ฤดูกาล และแหล่งที่ปลูก มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุและการขนส่งอย่างระมัดระวัง เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ยอมรับได้เมื่อถึงปลายทาง

๓.๒ การแบ่งชั้นคุณภาพ

ผลทุเรียนตามมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ แบ่งเป็น ๓ ชั้นคุณภาพ ดังนี้

๓.๒.๑ ชั้นพิเศษ (Extra Class)

ผลทุเรียนในชั้นนี้ต้องมีคุณภาพดีที่สุด มีลักษณะนามสมบูรณ์ ต้องมีจำนวนพูสมบูรณ์ ไม่น้อยกว่า ๔ พู ไม่มีความผิดปกติด้านรูปร่างและไม่มีตำหนิ ในกรณีที่มีความผิดปกติหรือตำหนิต้องมองเห็นได้ไม่ชัดเจน และไม่มีผลกระทบต่อลักษณะภายนอก คุณภาพของเนื้อทุเรียน คุณภาพระหว่างการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ

๓.๒.๒ ชั้นหนึ่ง (Class I)

ผลทุเรียนในชั้นนี้ต้องมีคุณภาพดี อาจมีความผิดปกติหรือตำหนิได้เล็กน้อย ดังต่อไปนี้

๓.๒.๒.๑ ความผิดปกติเล็กน้อยด้านรูปร่าง โดยจำนวนพูสมบูรณ์ไม่น้อยกว่า ๓ พู และพูไม่สมบูรณ์อีก ๒ พูและไม่ทำให้รูปร่างผลทุเรียนเสียไป

๓.๒.๒.๒ ตำหนิเล็กน้อยซึ่งเกิดจากกระบวนการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวหรือการขนส่ง เช่น รอยแผลเป็นตื้นๆ และหนามหักหรือซ้ำ โดยขนาดของตำหนิ โดยรวมต้องไม่เกิน ๑๐% ของพื้นที่ผิวของผลทุเรียนความผิดปกติหรือตำหนิจะต้องไม่มีผลกระทบต่อลักษณะภายนอก คุณภาพของเนื้อทุเรียน คุณภาพระหว่างการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ

๓.๒.๓ ชั้นสอง (Class II)

ผลทุเรียนในชั้นนี้รวมผลทุเรียนที่มีคุณภาพไม่เข้าชั้นที่สูงกว่า แต่มีคุณภาพตามข้อกำหนดขั้นต่ำที่กำหนดในข้อ ๓.๑ ผลทุเรียนในชั้นนี้มีความผิดปกติหรือตำหนิได้ดังต่อไปนี้

๓.๒.๓.๑ ความผิดปกติด้านรูปร่าง โดยจำนวนพูสมบูรณ์ไม่น้อยกว่า ๒ พู และพูไม่สมบูรณ์อีก ๒ พู และไม่ทำให้รูปร่างทุเรียนเสียไป

๓.๒.๓.๒ ตำหนิเล็กน้อยซึ่งเกิดจากกระบวนการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวหรือการขนส่ง เช่น รอยแผลเป็นตื้นๆ และหนามหักหรือซ้ำ โดยขนาดของตำหนิโดยรวมต้องไม่เกิน ๑๐% ของพื้นที่ผิวของผลทุเรียน ความผิดปกติหรือตำหนิจะต้องไม่มีผลกระทบต่อลักษณะภายนอก คุณภาพของเนื้อทุเรียนคุณภาพ ระหว่างการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ

๔. ขนาด

๔.๑ ผลทุเรียนที่เป็นพันทางการค้าทั่วไปต้องมีน้ำหนักต่อผล ดังนี้

๔.๑.๑ พันธุ์ชะนี ไม่น้อยกว่า ๑.๕ kg (กิโลกรัม) และไม่มากกว่า ๔.๕ kg

๔.๑.๒ พันธุ์หมอนทอง ไม่น้อยกว่า ๑.๕ kg และไม่มากกว่า ๖ kg

๔.๑.๓ พันธุ์ก้านยาว ไม่น้อยกว่า ๑.๕ kg และไม่มากกว่า ๔ kg

๔.๑.๔ พันธุ์กระดุมทอง ไม่น้อยกว่า ๑.๓ kg และไม่มากกว่า ๔ kg

๔.๑.๕ พันธุ์นวลทองจันทร์ ไม่น้อยกว่า ๑.๕ kg และไม่มากกว่า ๔.๕ kg

๔.๑.๖ พันธุ์พวงมณี ไม่น้อยกว่า ๑.๐ kg

๔.๑.๗ พันธุ์หลงลับแล ไม่น้อยกว่า ๑.๐ kg

๔.๑.๘ พันธุ์อื่นๆ ที่เป็นพันทางการค้า ไม่น้อยกว่า ๐.๕ kg

๔.๒ การกำหนดรหัสขนาดของทุเรียนพิจารณาจากน้ำหนักต่อผลตามตารางที่ ๑
ดังนี้

ตารางที่ ๒ - ๑ ขนาดของผลทุเรียน

รหัสขนาด	น้ำหนักต่อผล (กิโลกรัม)
๑	> ๔
๒	> ๓-๔
๓	> ๒-๓
๔	> ๑-๒
๕	๐.๕-๑

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, ๒๕๕๗

หมายเหตุ

การแบ่งชั้นคุณภาพและขนาดในมาตรฐานนี้ ใช้ในการพิจารณาทางการค้าโดยนำข้อกำหนดการแบ่งชั้นคุณภาพไปใช้ร่วมกับข้อกำหนดเรื่องขนาด เพื่อกำหนดเป็นชั้นทางการค้าซึ่งคู่ค้าอาจมีการเรียกชื่อชั้นทางการค้าที่แตกต่างกัน ขึ้นกับความต้องการของคู่ค้าหรือตามข้อจำกัดที่มีเนื่องมาจากฤดูกาล

๕. เกณฑ์ความคลาดเคลื่อน

เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องคุณภาพและขนาดที่ยอมให้มีได้ในแต่ละภาชนะบรรจุ/รุ่นที่ส่งมอบ สำหรับผลทุเรียนที่ไม่เป็นไปตามคุณภาพและขนาดที่ระบุไว้ มีดังนี้

๕.๑ เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องคุณภาพ

๕.๑.๑ ชั้นพิเศษ (Extra Class)

ความคลาดเคลื่อนยอมให้มีได้ไม่เกิน ๑๐% โดยจำนวนหรือน้ำหนักของผลทุเรียนที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นพิเศษ (ข้อ ๓.๒.๑) แต่เป็นไปตามคุณภาพชั้นที่หนึ่ง (ข้อ ๓.๒.๒) หรือคุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของคุณภาพชั้นหนึ่ง (ข้อ ๓.๑.๒) ทั้งนี้ไม่ให้มีความคลาดเคลื่อนของจำนวนพู

๕.๑.๒ ชั้นหนึ่ง (Class I)

ความคลาดเคลื่อนยอมให้มีได้ไม่เกิน ๑๐% โดยจำนวนหรือน้ำหนักของผลทุเรียนที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของชั้นหนึ่ง (ข้อ ๓.๒.๒) แต่เป็นไปตามคุณภาพ

ชั้นสอง (ข้อ ๓.๒.๓) หรือคุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของคุณภาพชั้นสอง (ข้อ ๕.๑.๓) ทั้งนี้ไม่ให้มีความคลาดเคลื่อนของจำนวนพู

๕.๑.๓ ชั้นสอง (Class II)

ความคลาดเคลื่อนยอมให้มีได้ไม่เกิน ๑๐% โดยจำนวนหรือน้ำหนักของผลทุเรียนที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดชั้นสอง (ข้อ ๓.๒.๓) หรือไม่ได้ตามข้อกำหนดขั้นต่ำ (ข้อ ๓.๑) แต่ต้องไม่มีผลเน่าเสีย หรือมีลักษณะอื่นที่ไม่เหมาะสมต่อการบริโภค

๕.๒ เกณฑ์ความคลาดเคลื่อนเรื่องขนาด

ผลทุเรียนทุกรหัสขนาด มีผลทุเรียนที่ขนาดใหญ่หรือเล็กกว่าถัดไปหนึ่งชั้นปนมาได้ไม่เกิน ๒๕% โดยจำนวนหรือน้ำหนักของผลทุเรียน

๖. การบรรจุ

๖.๑ ภาชนะบรรจุ

ภาชนะบรรจุต้องมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ไม่มีกลิ่นและสิ่งแปลกปลอม สามารถป้องกันความเสียหายที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของผลทุเรียนได้ วัสดุที่ใช้ภายในภาชนะบรรจุต้องสะอาด และมีคุณภาพหากมีการใช้วัสดุโดยเฉพาะกระดาษหรือตราประทับที่มีข้อมูลทางการค้าต้องใช้หมึกพิมพ์หรือกาวที่ไม่เป็นพิษ

๖.๒ ความสม่ำเสมอ

ผลทุเรียนที่บรรจุในแต่ละภาชนะบรรจุ ต้องมีการจัดเรียงเสนอสม่ำเสมอทั้งในเรื่องของพันธุ์ คุณภาพและขนาด กรณีที่มองเห็นผลทุเรียนจากภายนอกภาชนะบรรจุ ผลทุเรียนส่วนที่มองเห็นต้องเป็นตัวแทนของผลิตผลทั้งหมด

๗. ฉลากและเครื่องหมาย

๗.๑ ผลิตผลที่จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภค

ต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดที่ภาชนะบรรจุ สิ่งห่อหุ้ม สิ่งผูกมัด ป้ายสินค้า หรือบนผลิตผล โดยต้องมองเห็นได้ง่าย ชัดเจน ไม่หลุดลอก ไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวง ดังต่อไปนี้

๗.๑.๑.๑ ชื่อผลิตผลให้ระบุข้อความว่า “ทุเรียน” และ “ชื่อพันธุ์ทุเรียน”

๗.๑.๑.๒ น้ำหนักสุทธิ

๗.๑.๑.๓ ชั้นคุณภาพ

๗.๑.๑.๔ รหัสขนาด และ/หรือขนาด

๗.๑.๑.๕ ข้อมูลผู้ผลิต และ/หรือผู้นำเข้า และ/หรือผู้จำหน่ายให้ระบุชื่อและที่อยู่ของสถานที่ผลิต หรือแบ่งบรรจุ หรือจัดจำหน่าย ทั้งนี้อาจแสดงชื่อและที่อยู่สำนักงานใหญ่ของผู้ผลิต หรือแบ่งบรรจุก็ได้ กรณีที่นำเข้า ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้นำเข้า

๗.๑.๑.๖ ข้อมูลแหล่งผลิตให้ระบุประเทศผู้ผลิต ยกเว้นกรณีที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ

๗.๑.๑.๗ วันที่ผลิต และ/หรือบรรจุ

๗.๑.๑.๘ ภาษา

กรณีที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศต้องใช้ชื่อความเป็นภาษาไทยแต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ กรณีที่ผลิตเพื่อการส่งออกให้แสดงชื่อความเป็นภาษาต่างประเทศได้

๗.๒ ผลผลิตที่ไม่ได้จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภค

ต้องมีข้อความที่ระบุในเอกสารกำกับสินค้า ฉลาก หรือแสดงไว้ที่ภาชนะบรรจุโดยข้อความต้องมองเห็นได้ง่าย ชัดเจน ไม่หลุดลอก ไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวง ดังต่อไปนี้

๗.๑.๒.๑ ชื่อผลผลิตให้ระบุข้อความว่า “ทุเรียน” และ “ชื่อพันธุ์ทุเรียน”

๗.๑.๒.๒ น้ำหนักสุทธิ

๗.๑.๒.๓ ชั้นคุณภาพ

๗.๑.๒.๔ รหัสขนาด และ/หรือขนาด

๗.๑.๒.๕ ข้อมูลผู้ผลิต และ/หรือผู้นำเข้า และ/หรือผู้จำหน่าย

ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของสถานที่ผลิต หรือแบ่งบรรจุ หรือจัดจำหน่าย ทั้งนี้อาจแสดงชื่อและที่อยู่สำนักงานใหญ่ของผู้ผลิต หรือแบ่งบรรจุก็ได้ กรณีที่นำเข้า ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้นำเข้า

๗.๑.๒.๖ ข้อมูลแหล่งผลิตให้ระบุประเทศผู้ผลิต ยกเว้นกรณีที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ

๗.๑.๒.๗ วันที่ผลิต และ/หรือบรรจุ

๗.๑.๒.๘ ภาษา

กรณีที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศต้องใช้ชื่อความเป็นภาษาไทยแต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ กรณีที่ผลิตเพื่อการส่งออกให้แสดงชื่อความเป็นภาษาต่างประเทศได้

๗.๓ เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

การใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดลักษณะของเครื่องหมาย การใช้เครื่องหมาย และการแสดงเครื่องหมายรับรอง มาตรฐานกับสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๓ และประกาศสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร แห่งชาติที่เกี่ยวข้อง

๘. สารปนเปื้อน

ชนิดและปริมาณสารปนเปื้อนในผลทุเรียนให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง

๙. สารพิษตกค้าง

ชนิดและปริมาณสารพิษตกค้างในผลทุเรียนให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง และ มกษ. ๕๐๐๒ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง สารพิษตกค้าง : ปริมาณสารพิษตกค้าง สูงสุด และ มกษ. ๘๐๐๓ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง สารพิษตกค้าง : ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด ที่ปนเปื้อนจากสาเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

๑/ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรฐานอาหารที่มีสารปนเปื้อน

๒/ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

๑๐. สุขลักษณะ

ผลทุเรียนต้องผ่านกระบวนการผลิตที่ถูกต้องสุขลักษณะ โดยมีการปฏิบัติตาม มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ที่เกี่ยวข้อง และ มกษ. ๕๐๓๕ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับ โรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด หรือ มาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า

๑๑. วิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่าง

๑๑.๑ วิธีวิเคราะห์ ให้ใช้ตามตารางที่ ๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒-๒ วิธีวิเคราะห์ทุเรียนคุณภาพ

ข้อกำหนด	วิธีวิเคราะห์	หลักการ
๑. คุณภาพตามข้อกำหนดขั้นต่ำ (ข้อ ๓.๑.๑)	ตรวจพินิจ -	
๒. ผลทุเรียนแก่ได้ที่ (ข้อ ๓.๑.๒)	๒.๑ ตรวจพินิจลักษณะภายนอก ๒.๒ ตรวจพินิจลักษณะภายใน ๒.๓ คำนวมน้ำหนักเนื้อแห้ง (รายละเอียดดังภาคผนวก ข.)	การวิเคราะห์ โดย น้ำหนัก (Gravimetry)
๓. ความผิดปกติด้านรูปทรงและ ตำหนิ (ข้อ ๓.๒)	ตรวจพินิจ -	
๔. ขนาด (ข้อ ๔)	ชั่งน้ำหนัก	การวิเคราะห์ โดย น้ำหนัก (Gravimetry)

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, ๒๕๕๗

๑๑.๒ วิธีชักตัวอย่าง

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อกำหนดของ
มาตรฐานสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้อง

วิธีชักตัวอย่าง

วิธีวิเคราะห์สำหรับผลทุเรียนแก่ได้ที่

๑๑.๒.๑ ตรวจพินิจลักษณะภายนอกของผลทุเรียนแก่ได้ที่

๑๑.๒.๑.๑ ก้านผลแข็ง สีเข้ม เมื่อสัมผัสผิวก้านผลจะรู้สึกซากมือ
บริเวณรอยต่อระหว่างก้านผล ซึ่งเรียกว่าปลิงจะบวมโต

๑๑.๒.๑.๒ ปลายหนามแห้ง มีสีน้ำตาล ร่องหนามห่าง เมื่อบีบ
ปลายหนามเข้าหากันจะรู้สึกว่ามีความยืดหยุ่นมาก

๑๑.๒.๑.๓ สังเกตเห็นรอยเป็นแนวยาวบริเวณกลางพูได้ชัดเจน
ยกเว้นพันธุ์ก้านยาว

๑๑.๒.๒ ตรวจสอบพินิจลักษณะภายในของผลทุเรียนแก่ได้ที่ของแต่ละพันธุ์

๑. กระจุมทอง : เนื้อมีสีเหลือง เมล็ดสีน้ำตาล โดยมีจำนวนวัน
สุกหลังการเก็บเกี่ยวในสภาพธรรมชาติประมาณ ๔-๕ วัน

๒. ชะนี : เนื้อมีสีเหลือง เมล็ดสีน้ำตาลปนครีม โดยมีจำนวนวัน
สุกหลังการเก็บเกี่ยวในสภาพธรรมชาติประมาณ ๔-๕ วัน

๓. หมอนทอง : เนื้อมีสีเหลืองอ่อน เมล็ดสีน้ำตาลปนครีม โดยมี
จำนวนวันสุกหลังการเก็บเกี่ยวในสภาพธรรมชาติประมาณ ๖-๘ วัน

๑๑.๒.๓ กำหนดหาน้ำหนักเนื้อแห้งของทุเรียน๑/

๑๑.๒.๓.๑ มีเกณฑ์กำหนดของผลทุเรียนแต่ละพันธุ์ ดังนี้

๑. กระจุมทอง : มีน้ำหนักเนื้อแห้งขั้นต่ำ ๒๗%

๒. ชะนี : มีน้ำหนักเนื้อแห้งขั้นต่ำ ๓๐ %

๓. หมอนทอง : มีน้ำหนักเนื้อแห้งขั้นต่ำ ๓๒%

๔. พวงมณี : มีน้ำหนักเนื้อแห้งขั้นต่ำ ๓๐%

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้น้ำหนักแห้งเป็น
เกณฑ์มาตรฐานความแก่ในทุเรียนพันธุ์กระจุม, ชะนี และพวงมณี (พ.ศ. ๒๕๔๖) ของสำนักงาน
มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ซึ่งได้รับความร่วมมือในการดำเนินโครงการจาก
ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
กรมวิชาการเกษตร มกษ.๓-๒๕๕๖

๑๑.๒.๓.๒ วิธีการวิเคราะห์หาน้ำหนักเนื้อแห้งของทุเรียน

๑๑.๒.๓.๒.๑ นำผลทุเรียนมาผ่าเอาเนื้อในแต่ละผล
ผลละ ๓ พู โดยสุ่มจากเฉพาะส่วนกลางพู

๑๑.๒.๓.๒.๒ นำเนื้อทุเรียนที่ได้มาหั่นให้เป็นชิ้น
เล็กๆ ขนาดประมาณ ๑x๑x๕ มิลลิเมตร และทำการคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วสุ่มซึ่งใส่ภาชนะจำนวน
๒๐ กรัมต่อผล

๑๑.๒.๓.๒.๓ นำไปอบแห้งที่อุณหภูมิ ๗๐ C
(องศาเซลเซียส) เป็นเวลา ๔๘ ชั่วโมง หรือจนมีน้ำหนักแห้งคงที่แล้วคำนวณค่าน้ำหนักแห้ง

ภายใต้ทฤษฎีการจัดการหลังการ เก็บเกี่ยว และมาตรฐานสินค้าเกษตร ทำให้เกิดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแผนการบริหารจัดการทุเรียนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลวิชาการดังกล่าวจะนำไปสู่การปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐

๑.๑ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ว่าด้วยการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม เพื่อให้กลไกสำคัญต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมมีการใช้หลักธรรมาภิบาลและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ สามารถขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรองพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีรายละเอียดดังนี้

๑.๒.๑ การเกษตรสร้างมูลค่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่าและความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูงทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

๑.๒.๒ เกษตรปลอดภัย สร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั่วโลกในเรื่องความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร ใจและวางกรอบให้เกษตรกรและผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งให้ความรู้เกษตรกรด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสากลเพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตรการเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะต่อไป โดยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการทำเกษตรปลอดภัย และเปลี่ยนผ่านไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ตลอดจนสนับสนุนกลไกทางการตลาดแก่เกษตรกรที่ต้องการทำการเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาระบบการ

ตรวจรับรองคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย รวมถึงระบบตรวจสอบย้อนกลับ สำหรับการตรวจสอบที่มาของสินค้าในทุกขั้นตอนให้เป็นไปตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของ ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๒.๓ สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ สามารถเข้าสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศตามระดับศักยภาพการประกอบการ โดยการสนับสนุน ผู้ประกอบการให้มีอัตลักษณ์และแบรนด์ที่เด่นชัด รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าที่มีคุณภาพและมีความแตกต่าง เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงตลาดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดต่างประเทศ รวมทั้ง แพลตฟอร์มในการแสดงผลงานของธุรกิจสร้างสรรค์การให้ความสำคัญกับการผลิตโดยใช้ตลาดนำ ที่คำนึงถึงความต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดที่มีมูลค่าสูง

๑.๒.๔ การสนับสนุนช่องทางการตลาดและการชำระเงินรูปแบบใหม่ โดยการสร้างตลาดออนไลน์ แอปพลิเคชันและช่องทางใหม่รองรับไลฟ์สไตล์ของคนในอนาคต การสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงตลาดจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้มากขึ้น และการพัฒนา ศูนย์กระจายสินค้าที่มีมาตรฐานในทุกภูมิภาคของไทย และพัฒนานวัตกรรมกระจายสินค้าโดย การพัฒนากระบวนการให้ทันสมัยด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับการเติบโตของ อุตสาหกรรมและธุรกิจในอนาคตยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากร มนุษย์

๑.๒.๕ การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ โดย กระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล พัฒนาสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อ สังคมของคนทุกคนในบริษัททั้งพนักงานและลูกค้า ปรับเปลี่ยนทัศนคติการคำนวณผลตอบแทนให้ คำนึงถึงต้นทุนทางสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อตอบแทนสังคม รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการ ประกอบธุรกิจเพื่อสังคมยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

๑.๒.๖ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับ ศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการ จัดการตนเองของเกษตรกรและการมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐาน ทรัพยากร การวิจัย ความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับ เป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่มูลค่า และเพิ่มช่องทางการตลาดและเชื่อมโยงการค้าด้วยเครือข่าย พันธมิตรและวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดนโยบายและกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกร พัฒนา เศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการ ผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของ

ชุมชนเพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร

๑.๒.๗ ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความเสมอภาคที่สำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษีและพัฒนาระบบข้อมูลการทำธุรกรรมทางการเงินของประชาชนและภาคธุรกิจ กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษี และค่าธรรมเนียมเพื่อนำไปใช้ในการจัดบริการที่ชัดเจน ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเน้นการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมปรับปรุงระบบและกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค สนับสนุนองค์กรของผู้บริโภคให้มีความเข้มแข็ง ปกป้องการละเมิดสิทธิผู้บริโภคและอำนวยความสะดวกธรรมชาติแก่ผู้บริโภค สนับสนุนการบริโภคอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๖๔ ได้ยกร่าง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมภาคการเกษตรดังนี้

หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง โดยมีเป้าหมาย คือ การมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น ภายใต้วัดชี้วัดที่ว่าด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรเติบโต ร้อยละ ๔.๕ ต่อปีและมี รายได้สุทธิต่อครัวเรือนเกษตรกร ไม่ต่ำกว่า ๕๑๗,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน และการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการ เพื่อคุณภาพ ความมั่นคงอาหาร และความยั่งยืนของภาคเกษตร ภายใต้วัดชี้วัดที่ว่าด้วย ผลผลิตทางการผลิตรวม (TFP) ของภาคเกษตรมี เฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ และมีตลาดกลางสินค้าเกษตรภูมิภาค

กลยุทธ์การพัฒนา

กลยุทธ์ที่ ๑ การส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของตลาด ของสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง อาทิ ผลผลิตเกษตรปลอดภัย กลยุทธ์ที่ ๒ การรณรงค์ และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีการตระหนัก เลือกรู้ และบริโภคสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย มีคุณภาพสูง และได้มาตรฐาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดตลาดสินค้าคุณภาพในวงกว้างอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ ๓ การขยายผลรูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีมูลค่าเพิ่มสูงจากแบบอย่างความสำเร็จในประเทศ เช่น เกษตรตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติต่อแรงงานที่ถูกต้อง เป็นต้น และการขยายผลแบบอย่าง

ความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๔ การผลักดันให้มีการจัดเก็บข้อมูลราคาสินค้าเกษตรเปรียบเทียบระหว่างตลาดภูมิภาคและตลาดส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาความรู้และทักษะให้เกษตรกรสามารถซื้อขายผลผลิตผ่านตลาดออนไลน์สินค้าเกษตร เช่น พืช ประมง และปศุสัตว์ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ ๕ การสนับสนุนระบบประกันภัยและรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปที่เกษตรกรเข้าถึงได้ ประกอบด้วย

๕.๑ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบประกันภัยสินค้าเกษตรให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตร

๕.๒ การดำเนินการให้มีการปรับลดต้นทุนการทำธุรกรรมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและจูงใจให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

๕.๓ สนับสนุนบทบาทของเอกชนในการเชื่อมโยงผลผลิตของเกษตรกรที่ได้มาตรฐานเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่า

๕.๔ เจรจาหรือทำข้อตกลงให้มาตรฐานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทยเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

๕.๕ เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของประเทศ รวมถึงกระบวนการทดสอบคุณภาพที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

กลยุทธ์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์มและกิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าผลผลิตของเกษตรกร

๖.๑ สนับสนุนบทบาทสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน) ในฐานะหน่วยธุรกิจของเกษตรกร ให้ทำหน้าที่สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์มกิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว และกระบวนการนำส่งผลผลิตจนถึงลูกค้าปลายทางเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของเกษตรกร

๖.๒ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการรวบรวมและขนส่งสินค้าเกษตร เพื่อเชื่อมโยงผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร

๖.๓ พัฒนาให้มีการจัดเก็บข้อมูลความสูญเสียในกระบวนการผลิตของภาคเกษตร (Farm Loss) สำหรับใช้เป็นฐานในการวัดในอนาคต

กลยุทธ์ที่ ๗ การพัฒนาฐานข้อมูลและคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งผลักดันให้มีการใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบคลังข้อมูลด้านเกษตรให้เชื่อมโยง

กัน และเป็นข้อมูลเปิด เพื่อเป็นฐานสำหรับนำไปใช้งานประยุกต์ต่อยอดในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตภาคเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ (๑) ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ (อาทิ น้ำ ดิน ป่า ทะเล) (๒) ด้านการเกษตร เช่น ความเหมาะสมของพื้นที่ใน การผลิตสินค้าเกษตร ทะเบียนเกษตรกร เป็นต้น (๓) ด้านการตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ อาทิ แนวโน้มราคาสินค้าเกษตร แหล่งรับซื้อ และ (๔) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ทฤษฎีการบริหารจัดการ

ลูเธอร์กูลิค และลินดัลเออร์วิก (Luther Gulick and Lyndal Urwick) อ้างใน สารัตถ วิทยัณณิ, นัยนา เกิดวิชัย ๒๕๖๒ กล่าวถึง หลักในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐ และเอกชนที่มีผู้มีอำนาจบริหารมีหน้าที่และบทบาทการบริหารอยู่ ๘ องค์ประกอบดังนี้

P-Planning เป็นการวางเค้าโครงการกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติงานไว้ ล่วงหน้า ผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานด้วยความละเอียด ครบถ้วน ชัดเจนเพราะแผนงานจะเป็นแนวทางการดำเนิน กรอบทิศทาง ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน หลักและแผนงานย่อยแผนงานต้องมีลักษณะที่สามารถยืดหยุ่นได้ เพื่อให้การดำเนินการสามารถ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคกระบวนการบริหารที่สำคัญจำเป็นต้องทำเป็น ขั้นตอน ขั้นตอนในการวางแผน มีดังนี้ ขั้นเตรียมการ ขั้นวิเคราะห์ ดำเนินการวางแผน และขั้น ประเมินผล

O-Organizing หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน โดย พิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง ฝ่าย หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) ภาคราชการ ให้ความสำคัญกับโครงสร้างการบริหาร การจัดลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา ลำดับ ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นรูปเจดีย์ คือ ผู้บริหารอยู่ยอดแหลมของเจดีย์ แล้วมีผู้มีอำนาจตามภารกิจ รองลงมาตามลำดับ จนถึงหน่วยปฏิบัติการดำเนินงานเน้นที่ความสำเร็จของงานเป็นหลัก องค์ประกอบในการจัดองค์กร มีดังนี้ ภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรขอบข่าย ความรับผิดชอบ ของงานในองค์กร สายการบังคับบัญชา จำนวนบุคลากรและการประเมินผลและควบคุมงาน

S-Staffing หมายถึง การจัดตัวบุคลากร เป็นการบริหารงานบุคคล ได้แก่ อัตรากำลัง การสรรหาการพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงานและการให้พ้นจากงาน ดังนั้น Staffing เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ทั้งนี้

เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่กำหนดไว้ ซึ่งที่กระบวนการสำคัญ ดังนี้การกำหนดนโยบาย การวางแผนกำลังคน การจัดบุคคลและการสรรหาบุคคล การพัฒนาบุคลากร การให้เงินเดือนและค่าตอบแทน งานทะเบียนประวัติหรือข้อมูลบุคลากร งานประเมินผลการปฏิบัติงาน

D-Directing หมายถึง การควบคุมบังคับบัญชา ควบคุมการปฏิบัติงาน และการประเมินผลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision making) เป็นต้น กิจกรรมอำนวยการที่สำคัญ มีดังนี้ การประสานงานการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการ การสั่งงาน การติดตามการสร้างขวัญกำลังใจ การใช้ภาวะผู้นำ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การจัดระบบสื่อสารและการสร้างเครือข่าย และการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมอื่น ๆ

Co- Coordinating หมายถึง การติดต่อสื่อสาร (Communication) ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในทุกระดับและทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจภายในองค์กร การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานงาน ประสานกิจการให้ส่วนต่าง ๆ ของหน่วยงานของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน และรายละเอียดของงานจนสามารถปฏิบัติหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจนเสร็จสิ้น

R-Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับต่างๆ ในหน่วยงานเป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้น ได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์กรอยู่ด้วย เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่า ก้าวหน้าไปเพียงใด มีความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ การรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้ระบบสารสนเทศในการประมวลผลของรายงาน รายงานที่คืนนั้นต้องให้ข้อมูลที่พอดีกับงานที่จะใช้ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ข้อมูลต้องตอบคำถามที่ต้องการได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรง และทันเวลา รายงานมีลักษณะ 2 ลักษณะ คือ รายงานขณะปฏิบัติงานเป็นการรายงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการรายงานเมื่อสิ้นสุดแผนงาน เป็นการรวบรวมผลการดำเนินงานทั้งหมด

B-Budgeting หมายถึง เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การวางแผนการทำบัญชี การควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร การดำเนินงานต้องอาศัยเงินงบประมาณ โดยเฉพาะส่วนราชการที่ไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น เงินเดือน การก่อสร้างอาคาร สามารถแบ่งลักษณะงบประมาณได้ 2 ภาค คือ งบประมาณภาครัฐการจัดสรร (Bureaucratic Budgeting) จัดทำโดยกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ไปตามความจำเป็น โดยจัดสรรตามแผนงาน โครงการ และงบประมาณของภาคเอกชน (Private Budgeting) เป็นทุนที่บริษัท ห้างร้าน ได้มาจากการระดมทุน เช่น หุ้น เงินกู้จากแหล่งธุรกิจหรืออาจมาจากทุนส่วนตัวในการบริหาร จัดสรรมาจากคณะกรรมการตามแผนงานที่คณะกรรมการได้กำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์

ภายใต้ความสำเร็จของงาน การบริหารจัดการในฐานะผู้บริหารจะส่งผลของงานมากกว่าการท างานของฝ่ายปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความประหยัดของการปฏิบัติงานภายใต้การน ของผู้บริหารจะเกิดขึ้นถ้าฝ่ายบริหารยึดแนวทางการบริหารตามหลัก POSDCORB

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จอนนี่ สว่างศรีสกุลพร (๒๕๖๐) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ผู้รับซื้อทุเรียน และล้งเงินในจังหวัดจันทบุรี ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ซึ่งกำลังถูกแทรกแซงจากกลุ่มนายทุนจีนเข้ามาตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้ง หรือ ล้งเงิน) เพื่อรับซื้อผลไม้ไทยและส่งออกป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้มีการครอบงำการค้าผลไม้ไทยทางผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าควรมีการจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยวให้มีคุณภาพ พร้อมส่งไปยังตลาดปลายทางในประเทศต่างๆ เป็นที่ยอมรับของตลาด เพื่อหยุดยั้งการผูกขาดโดยล้งเงิน จึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ผู้รับซื้อทุเรียนและล้งเงิน โดยใช้วิธีเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับเกษตรกรจำนวน ๑๗ คน และผู้รับซื้อจำนวน ๓ คน ในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีความรู้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวทุเรียน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัจจัยทางด้านเงินทุน และการส่งออกไปยังต่างประเทศ ส่วนผู้รับซื้อทุเรียนพบว่ามีความรู้วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว แต่ไม่สามารถทำการตลาดที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เนื่องจากมีกลุ่มอิทธิพลดูแล การส่งออกทุเรียนประเทศอื่น ๆ นั้นทำได้ยากเนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศด้านการส่งออก แต่ปัจจุบันที่ชาวจีนทำได้ เพราะนำเข้าไปขายเองไม่ต้องตรวจตาม

กฎหมาย การที่เกษตรกรหรือผู้รับซื้อชาวไทยบุกตลาดที่จีนนั้นเป็นไปได้ยาก ด้วยกฎหมายทางการค้าเรื่องผักผลไม้ ที่มีการตรวจเข้มข้นในเรื่องสารพิษตกค้าง มาตรฐานขนาดลูก ภาษีในการนำเข้า ล้วนแต่เป็นการกีดกันทางการค้า ในอนาคตหากประเทศไทยต้องการบุกตลาดที่ นอกเหนือจากจีน ต้องการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีการอาหารมาพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทุเรียน เพื่อเพิ่มตลาดการบริโภคให้มากขึ้น

สาธิต ทิพย์มณี,นัยนา เกิดวิชัย (๒๕๖๒) ว่าด้วยการเติมโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มรายได้ต่อหัวของประชากร ประชากรมีรายได้สูงขึ้น กระบวนการแนวคิดดังกล่าวคือ หลักในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐและเอกชนที่มีผู้มีอำนาจบริหารมีหน้าที่และบทบาทการบริหาร (POSDCORB) ทำให้ให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างมาก

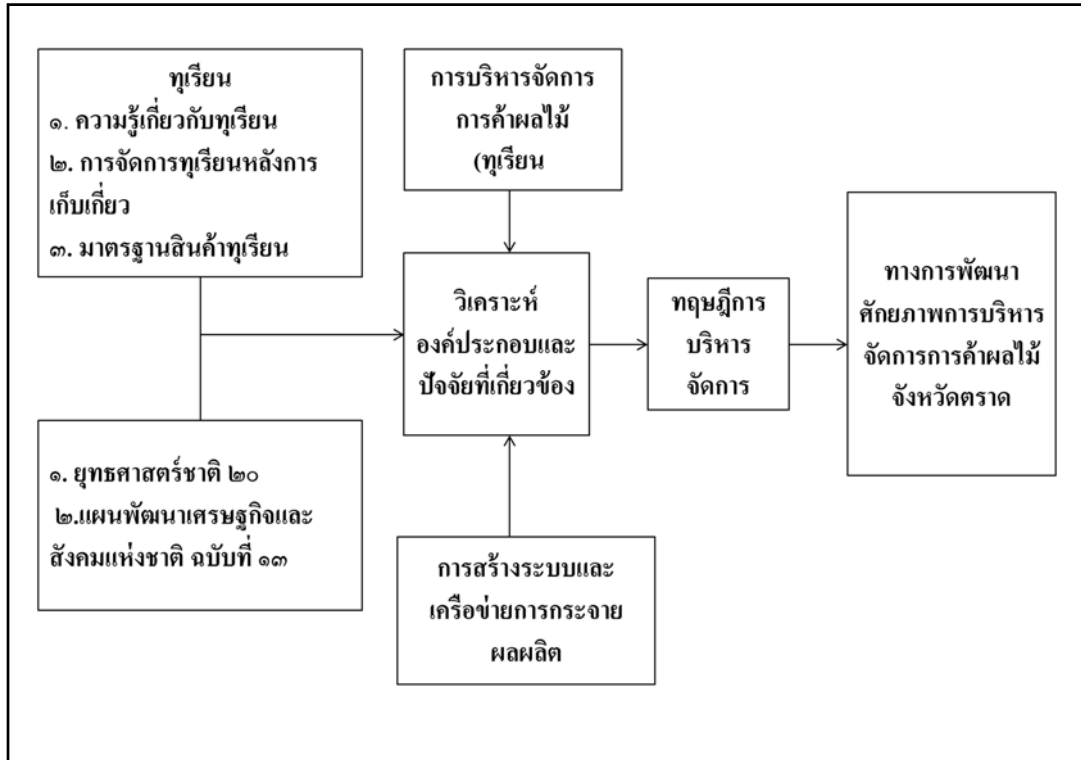
ภาศิริ เขตปิยรัตน์,ชนกร สิริสุคันธา,สินีนารถ วิกรมประสิทธิ์,สุกัญญา สุจาคำ,วิสุทธิ สุขบำรุง,กมลวรรณ มั่นคง และปิยพงศ์ เขยปิยรัตน์ (๒๕๖๔) ว่าด้วยการบริหารจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีกระบวนการของการจัดการมาตรฐานคุณภาพ ได้แก่ ๑)การวางแผนการดำเนินงาน และการสร้างระบบ ๒)กระบวนการทำงาน การทำงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ๓) ระบบและกลไกการควบคุมมาตรฐาน ๔) นำต้นแบบมามีส่วนร่วม

จรุ ถิ่นพระบาท (๒๕๖๔) ว่าด้วยกลยุทธ์การรับซื้อทุเรียน การเข้ามาของพ่อค้าต่างชาติ “สิ่งจีน” มาตรฐานของโรงคัดบรรจุ (Good Manufacturing Practice :GMP) และเกษตรกรผลิตให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) จะส่งผลต่อการส่งออกทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนกรุงชิงมีคุณภาพออกสู่ตลาดการค้าทุเรียนทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ

ธนบดี พัฒนา,ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และกนิษฐา แยมโพธิ์ (๒๕๖๔) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางเพื่อศึกษาการวางแผนเพื่อผลิตทุเรียนคุณภาพ โดยศึกษากระบวนการผลิตทุเรียนคุณภาพให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการทุเรียนคุณภาพ เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพตามความต้องการของตลาด แล้วจึงหามาตรการในการจัดการทั้งทางด้านการผลิต การตลาดที่มีประสิทธิภาพที่จะรองรับผลผลิตจำนวนมาก เพื่อให้เกษตรกรขายทุเรียนได้ในราคาสูง คู่กับการลงทุน อีกทั้งยังต้องใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารมาพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทุเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มตลาดการบริโภคให้มากขึ้น การศึกษาการวางแผนเพื่อผลิตทุเรียนคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการทุเรียนคุณภาพ การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทุเรียน จึงเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ของจังหวัดตราด เพื่อเป็นการวางแผนและกำหนดมาตรการให้ครอบคลุมไม่ให้มีทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาดในฤดูกาลผลิต หากทุเรียนสามารถส่งออกได้มากขึ้นจะทำให้ราคาทุเรียนภายในประเทศสูงขึ้นตามไปด้วย จะส่งผลดีกับเกษตรกรชาวสวนทุเรียน และส่งผลดีถึงประเทศชาติโดยรวมต่อไปได้

บทที่ ๓

สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)

การศึกษาในบทที่ ๓ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุดดังนี้

๑. ศึกษาภาวะแวดล้อมด้านสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และการวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)

๒. โครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อระบบการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด

๓. กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทุเรียนคุณภาพ

๔. การดำเนินงานการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราดที่ผ่านมา

๕. สรุป

ศึกษาภาวะแวดล้อมด้านสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และการวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)

๑. สถานการณ์การผลิตทุเรียนในจังหวัดตราด

ทุเรียนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณการส่งออกถึง ๘๕๗,๗๑๐ ตัน มูลค่า ๑๐๖,๓๔๕ ล้านบาท ปริมาณการบริโภคภายในประเทศ ๓๒๑,๗๗๑ ตัน เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นตลาดหลักสำหรับทุเรียนสดของไทยปรับตัวสูงขึ้น ถึงกิโลกรัมละ ๑๑๓.๕๘ บาท นับว่าสูงที่สุดในรอบ ๒๒ ปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ๒๕๖๔) ทุเรียนจึงเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงมากในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรอื่นในประเทศไทย

ในปี ๒๕๖๔ จังหวัดตราดมีเกษตรกรเพาะปลูกทุเรียนจำนวน ๕,๖๔๓ ราย เนื้อที่เพาะปลูก ๕๕,๑๕๕ ไร่ เนื้อที่ให้ผล ๓๒,๐๕๓ ไร่ ผลผลิต ๕๖,๘๔๔ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๗๗๓ กิโลกรัม/ไร่ จะเห็นได้ว่าผลผลิตต่อไร่ทุเรียนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เนื่องจากคาดการณ์ว่าสภาพอากาศ ส่งผล

ดีต่อการออกดอกของทุเรียนได้ดี ปริมาณน้ำที่จะใช้เลี้ยงต้น ใบ ดอกและผลผลิตจะมีเพียงพอถึงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต นอกจากนี้ทุเรียนมีอายุต้นที่ให้ผลผลิตได้มากขึ้นและมีทุเรียนปลูกใหม่ในปี ๒๕๕๕ เริ่มให้ผลในปี ๒๕๖๔ เป็นปีแรกได้เพิ่มขึ้น และทุเรียนยังเป็นพืชที่มีราคาคู่มือค่าต่อการลงทุน ให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรพึงพอใจมากตลอดระยะเวลา ๖-๗ ปีที่ผ่านมา เกษตรกรจึงดูแลรักษา เอาใจใส่อย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น

ตารางที่ ๓-๑ สถานการณ์การผลิตทุเรียนรายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)	เนื้อที่ให้ผล(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิต(กก./ไร่)
เมืองตราด	๑๕,๔๕๕	๘,๐๓๖	๑๔,๓๔๔	๑,๗๘๕
เขาสมิง	๓๑,๐๖๕	๑๗,๖๕๑	๓๐,๕๐๖	๑,๗๔๗
คลองใหญ่	๖๕๓	๕๗๐	๑,๐๓๕	๑,๘๒๒
แหลมงอบ	๒,๑๕๘	๑,๓๒๘	๒,๕๘๔	๑,๙๔๖
บ่อไร่	๗,๗๕๗	๓,๖๖๐	๖,๖๐๖	๑,๘๐๕
เกาะกูด	๒๖	๒๐	๒๒	๑,๐๘๑
เกาะช้าง	๕๕๗	๗๔๘	๑,๓๔๓	๑,๗๕๕
รวม	๕๕,๑๕๕	๓๒,๐๕๓	๕๖,๘๔๔	๑,๗๗๓

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด, ๒๕๖๔

๒. ปัญหา อุปสรรค การผลิตทุเรียนในจังหวัดตราด

๒.๑ เกษตรกร

เกษตรกรผลิตทุเรียนไม่ได้คุณภาพ อันเนื่องจากเทคโนโลยีการผลิต ที่ไม่เหมาะสม การขาดทักษะ องค์ความรู้ในการผลิตทุเรียน ตั้งแต่การผลิต ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว จำหน่าย ประกอบการไม่ผลิตที่ได้มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร

๒.๒ มาตรฐานสินค้าเกษตร

ภายใต้การผลิตทุเรียนให้ได้มาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อให้ได้ซึ่งทุเรียนคุณภาพ ยังไม่มีการบังคับใช้ในตลาดทั่วไป ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่ตระหนักในการขอรับมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP)

๒.๓ กลไกตลาด

ราคา พ่อค้า ตลาด เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตคือคุณภาพในตลาด อาทิเช่น การตีราคาด้วยการพบปัญหาทุเรียนอ่อนในตลาด การกีดกันราคาจากตลาดคู่ค้า ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ เป็นประเด็นในสังคมเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน มีดตัด พ่อค้า มายาวนาน

๒.๔ การขับเคลื่อนขององค์กรต่างๆ

ราคา พ่อค้า ตลาด เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตคือคุณภาพในตลาด อาทิเช่น การตีราคาด้วยการพบปัญหาทุเรียนอ่อนในตลาด การกีดกันราคาจากตลาดคู่ค้า ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เป็นประเด็นในสังคมเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน มีดตัด พ่อค้า มาช้านาน

๓. การวางแผนการผลิตทุเรียนในจังหวัดตราด

ในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนกรกฎาคม ของทุกปี ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จะมีผลผลิตผลไม้ส่งออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในบางปีจะเกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาด เนื่องจากปริมาณผลผลิตออกมามากเกินไป ทำให้ต้องมีการบริหารจัดการผลผลิตที่เป็นผลผลิตส่วนเกิน (Over supply) ด้วยกระบวนการและวิธีการต่างๆ ซึ่งการจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาดผลผลิตผลไม้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการวางแผนแก้ไขปัญหาของผู้บริหารทุกระดับชั้น โดยการจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่การทำข้อมูลพยากรณ์ผลผลิต ซึ่งจะเป็นการประมาณการร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และสำนักงานเกษตรจังหวัด) และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลพยากรณ์ที่เป็นเอกภาพ สามารถใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการผลไม้หรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณได้ เมื่อผลผลิตใกล้ออกสู่ตลาดจะมีการจัดทำข้อมูลร่วมกันอีกครั้งเป็นข้อมูลคาดคะเนผลผลิต ซึ่งนอกจากข้อมูลด้านการผลิตซึ่งเป็นข้อมูล Supply side แล้ว สำนักงานเกษตรจังหวัดตราดจะมีการทำข้อมูลในส่วนของ Demand side ซึ่งเป็นข้อมูลการตลาดในระดับจังหวัด

ข้อมูลต่างๆที่ดำเนินการจัดทำนี้ จะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ในการวางแผนการแก้ไขปัญหาผลผลิตผลไม้ของจังหวัดและของภาคตะวันออก รวมไปถึงเป็นข้อมูลประกอบการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สำนักงานเกษตรจังหวัดตราดยังมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ผลผลิตเป็นรายวัน รวมทั้งเก็บข้อมูลราคาผลผลิตในพื้นที่ และรายงานให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ผู้บริหารของจังหวัด และผู้บริหารของกรมส่งเสริมการเกษตรรับทราบตลอดช่วงเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด

โครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อระบบการผลิตผลไม้ (ทุเรียน)

๑. กรมการปกครอง

๑.๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ปกครองจังหวัดตราด ออกคำสั่ง ประกาศจังหวัด แต่งตั้งคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่

๑.๑.๑ กำหนดนโยบายและมาตรการควบคุมทุเรียนด้อยคุณภาพ (อ่อน) ออกสู่ตลาดจังหวัดตราด

๑.๑.๒ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานมาตรการควบคุมทุเรียนด้อยคุณภาพ (อ่อน) ออกสู่ตลาดจังหวัดตราด และมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ประกอบการและจำหน่ายทุเรียนไม่มีคุณภาพ

๑.๑.๓ กำกับ ควบคุม และปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามมาตรการฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๑.๑.๔ ให้มีหน้าที่ออกสุ่มตรวจสอบทุเรียนตามจุดรวบรวมและหากพบว่ามีทุเรียนที่ไม่มีคุณภาพให้รายงานผลการตรวจสอบและแจ้งจับกุมผู้กระทำความผิด และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดทราบทันที

๑.๑.๕ ติดตามนิเทศรายงานและประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดทราบเป็นระยะๆ

๑.๒ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะของคณะทำงานตรวจสอบคุณภาพและสกัดกั้นทุเรียนด้อยคุณภาพ มีอำนาจหน้าที่

๑.๒.๑ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพทุเรียนผลสด ณ แปลงเกษตรกร จุดรวบรวม จุดจำหน่ายและด่านสกัดกั้น ในท้องที่อำเภอรับผิดชอบตามขั้นตอนและวิธีการที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด

๑.๒.๒ กรณีตรวจสอบแล้วพบว่ามีทุเรียนด้อยคุณภาพ (อ่อน) ให้รายงานผลการตรวจสอบให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด แล้วรายงานผลการดำเนินงานให้คณะทำงานมาตรการการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด ระดับจังหวัดทราบทันที

๑.๒.๓ อำนวยความสะดวกทั้งด้านเครื่องมือ และบุคลากรให้แก่คณะทำงานตรวจสอบคุณภาพและสกัดกั้นทุเรียนด้อยคุณภาพ ระดับอำเภอ

๑.๒.๔ ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในพื้นที่ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานมาตรการควบคุมทุเรียนด้อยคุณภาพ (อ่อน) ออกสู่ตลาดจังหวัดตราด

๑.๒.๕ รายงานผลการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคให้คณะทำงานมาตรการควบคุมทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาดระดับอำเภอ และคณะทำงานมาตรการการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราดระดับจังหวัด ทราบเป็นระยะๆ

๒. กรมส่งเสริมการเกษตร

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในส่วนของจังหวัดตราด ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด สำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอ มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก บริการ และเผยแพร่วิชาความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่สู่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตการเกษตรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อันจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้และมีฐานะดีขึ้น

๓. กรมวิชาการ

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในส่วนของจังหวัดตราด ได้แก่ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขต ๖ จังหวัดจันทบุรีและศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร จังหวัดจันทบุรี มีหน้าที่หลัก คือ ๑) เสริมสร้างขีดความสามารถและความเข้มแข็งในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตพืช ๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริการการตรวจสอบรับรองมาตรฐานปัจจัยการผลิตและการผลิตพืชที่เป็นมาตรฐานสากล จังหวัดตราด มีฐานข้อมูลทางการเกษตร ผู้การได้รับมาตรฐาน GAP (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี: Good Agricultural Practices) จำนวน ๕,๖๔๓ ราย และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) จำนวน ๗ ราย ๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการวิชาการด้านพืชและกฎหมาย สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายชีวภาพ และ ๔) การพัฒนาบุคลากรของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

๔. กระทรวงพาณิชย์จังหวัด

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราด มีบทบาทในการกำกับดูแล แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจการค้าในภูมิภาค รวมถึงการแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตร บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร มีแผนงาน ๔ ด้าน คือ ๑) การจัดทำข้อมูลการผลิตการตลาดล่วงหน้า ๒) การจัดการด้านการผลิต ๓) การจัดการด้านตลาด และ ๔) การวางแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อแก้ไขปัญหาตลาดผลไม้

กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทุเรียนคุณภาพ

๑. พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

การกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ. ๑-๒๕๕๑) : ทุเรียน ภายใต้การรับผิดชอบของ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วย คุณภาพ ขนาด เกณฑ์ความคลาดเคลื่อน การบรรจุ ฉลากและเครื่องหมาย สารปนเปื้อน สารพิษตกค้าง สุขลักษณะ วิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่าง เพื่อให้ทุเรียนของไทยเป็นที่ยอมรับทั้งด้านคุณภาพและความปลอดภัยในระดับชาติและระดับสากล

๒. กฎหมายที่ใช้ในการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาด

๒.๑ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๑ ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใดๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับ ไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

๒.๒ ความผิดตาม พ.ร.บ. คู่ครองผู้บริโภคร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๗ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิด ความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะ เป็นของตนเองหรือของผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จ หรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๓. ยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔

ยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔ มีเป้าประสงค์ คือการสร้างเสถียรภาพราคาผลไม้ (ค่าเฉลี่ยของราคาที่เกี่ยวข้องการขายได้จะ ได้ไม่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต) มูลค่า การส่งออกผลไม้สดมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้น และพัฒนาผลไม้คุณภาพที่ได้มาตรฐาน GAP

การดำเนินงานการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราดที่ผ่านมา

๑. การบริหารจัดการควบคุมและป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาด

จังหวัดตราด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ได้มอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด ในฐานะฝ่ายเลขานุการ เข้าร่วมประชุมหารือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้ง ๓ จังหวัด เพื่อกำหนดกรอบแนวทางและมาตรการร่วมกันของการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนอ่อน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการ จำนวน ๒ ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและผู้บริหารสำนักงานไม่ผลสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ และเจ้าหน้าที่ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร จังหวัดระยอง หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานไม่ผลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี ตราดและจังหวัดระยอง ผู้แทนสมาคมทูเรียนไทย ผู้แทนสมาพันธ์ทูเรียนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้แทนภาคเอกชนและภาคการเมือง โดยร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการเตรียมการป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนอ่อน ดังนี้ ครั้งที่ ๑ ในวันศุกร์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จังหวัดตราดร่วมกับจังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง และสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง ร่วมประชุมบูรณาการแผนบริหารจัดการผลไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อกำหนดแนวทางและเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาด ในวันศุกร์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเก็บเกี่ยวทุเรียนด้อยคุณภาพอย่างยั่งยืนและกำหนดแนวทางการจัดทำประกาศจังหวัดเรื่องมาตรการการเก็บเกี่ยวทุเรียนด้อยคุณภาพปี ๒๕๖๔ และการประชุมครั้งที่ ๒ ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุม สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด ประชุมกำหนดมาตรการควบคุมและป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพออกสู่ตลาด (กำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ประจำปี ๒๕๖๔ ผ่านระบบวีดิทัศน์ทางไกล จากการประชุมทั้ง ๒ ครั้ง ได้ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการเตรียมการป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนอ่อน ปี ๒๕๖๔ ดังนี้

๑.๑ การกำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีการกำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนหอมทองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๖๔ คือวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔ ทั้งนี้ ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทั้ง ๓ จังหวัด จัดทำประกาศจังหวัดฯ โดยผ่านความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนต่อไป

๑.๒ การตั้งจุดบริการและการตรวจสกัดกั้น

๑.๒.๑ การเก็บเกี่ยวทุเรียน (หอมทอง) ก่อนวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔ มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

๑.๒.๑.๑ สำหรับเกษตรกร ให้แจ้งความประสงค์ที่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาสาสมัครเกษตรกร (อกม.) เพื่อแจ้งต่อกับสำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ในการลงไปตรวจความแก่ทุเรียนตามมาตรฐานที่กำหนด สำหรับทุเรียนที่ผ่านการตรวจสอบความแก่แล้ว สำนักงาน

เกษตรอำเภอจะดำเนินการออกใบรับรองเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน สำหรับแนบไปกับรถขนส่งทุเรียนเข้าโรงคัดบรรจุพร้อมสำเนาใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช โดยให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง ดำเนินการจัดทำใบรับแจ้งการเก็บเกี่ยวทุเรียน และแบบใบรับรองเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียนให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔ เพื่อจัดส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินการต่อไป

๑.๒.๑.๒ สำหรับโรงคัดบรรจุ ให้แจ้งความประสงค์ที่ด้านตรวจพืชตามพื้นที่ความรับผิดชอบของด่านตรวจพืช คือ ด่านตรวจพืชจันทบุรี ด่านตรวจพืชท่าเรือคลองใหญ่ และด่านตรวจพืชท่าเรือ แหลมฉบัง และด่านตรวจพืช ฯ ประสานแจ้งต่อสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต ๖ เพื่อลงตรวจความแก่ทุเรียนตามมาตรฐานที่กำหนด โดยโรงคัดบรรจุ จะรับซื้อทุเรียน จะต้องตรวจใบรับรองเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียนและสำเนาใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืชจากสวนเกษตรกรด้วย หลังจากที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 6 ตรวจเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน จะออกใบรับรองให้เพื่อใช้ในการยื่นต่อด่านตรวจพืชฯ สำหรับการส่งออกต่อไป ทั้งนี้ สำหรับการซื้อขายทุเรียนหลังวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔ ให้ดำเนินการตามมาตรการและวิธีการปกติที่เคยดำเนินการ

๑.๓ การออกประกาศจังหวัดในการจัดตั้งชุดเฉพาะกิจ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดนำไปเข้าที่ประชุมระดับจังหวัดและผ่านความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด

๑.๔ การอบรมมือตัดทุเรียน โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ ดำเนินให้ครบทั้ง จังหวัดจันทบุรี ตราด และจังหวัดระยอง

๑.๕ การประชาสัมพันธ์อย่างเน้นหนัก

๑.๕.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดแจ้งข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

๑.๕.๒ สำนักงานเกษตรอำเภอแจ้งข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้ในระดับเกษตรกร

๑.๕.๓ สมาพันธ์ชาวสวนทุเรียนไทยภาคตะวันออก และสมาคมทุเรียนไทยจัดทำสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้ในระดับเกษตรกร

๑.๕.๔ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต ๖ สมาคมผู้ประกอบการส่งออกทุเรียนมังคุดและสมาคมการค้าผลไม้ยุคใหม่แจ้งข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้ในระดับผู้ประกอบการค้าขายผลไม้

๑.๕.๕ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๑ จังหวัดระยอง จัดทำแผนและดำเนินแจ้งข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้ภาพรวมระดับภาค/ประเทศในวงกว้าง โดยประสานความร่วมมือกับสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕.๖ การเพิ่มทักษะเจ้าหน้าที่และผู้นำเกษตรกรในการตรวจวัดเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๑ จังหวัดระยอง ดำเนินการจัดอบรมพร้อมฝึกปฏิบัติฯ

จากแนวทางการเตรียมการป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนอ่อน ปี ๒๕๖๔ ของภาคตะวันออก จังหวัดตราด ได้ดำเนินการมาตรการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด ปี ๒๕๖๔ และได้กำหนดแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) โดยใช้มาตรการทั้งการป้องกันและป้องปราม ตามแนวทางปฏิบัติในปี ๒๕๖๔ ซึ่งมีประกาศจังหวัดตราด เรื่อง มาตรการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด และคำสั่งจังหวัดตราดที่ ๑๕๔/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานมาตรการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด โดยแต่งตั้งให้ นายกำพัชย์ เทพวรชัย รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด เป็นประธานคณะทำงานฯ และจัดทำคำสั่งเพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติงานในการป้องกันแก้ไขปัญหาผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพที่จะออกสู่ตลาด จังหวัดตราด รายละเอียดดังนี้

จังหวัดตราดได้ดำเนินการจัดทำประกาศและจัดทำคำสั่งเพิ่มเติม โดยมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการดำเนินการจัดทำร่างคำสั่งฯ และร่างประกาศจังหวัดตราด เพื่อเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดลงนาม และได้ออกประกาศจังหวัด ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔ ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะทำงานมาตรการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด (เพิ่มเติม)

๒. ประกาศจังหวัดตราด เรื่อง มาตรการควบคุมและป้องกันแก้ไขปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาด ปี ๒๕๖๔ (กำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียน ปี ๒๕๖๔)

๓. ประกาศจังหวัดตราด เรื่อง มาตรการการป้องกันผลผลิตทุเรียนด้วยคุณภาพออกสู่ตลาดจังหวัดตราด

๔. ประกาศจังหวัดตราด เรื่อง การกำหนดเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งในเนื้อทุเรียน โดยใช้ค่ามาตรฐานเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งในเนื้อทุเรียนของกรมวิชาการเกษตร และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. ๑-๒๕๕๖

ประชาสัมพันธ์โดยการส่งเอกสารมาตรฐานแนวทางควบคุมและป้องกันทุเรียนอ่อน ออกสู่ตลาด ปี ๒๕๖๔ ของจังหวัดตราดและประกาศจังหวัดตราดให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง GAP จำนวน ๓,๒๖๓ ราย

จังหวัดตราดได้มอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด และสำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ให้บริการตรวจสอบความสุกแก่ของทุเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด โดยยึดเกณฑ์ตามประกาศดังนี้

พันธุ์หมอนทอง	เปอร์เซ็นต์แป้งต้องได้ ๓๒% ของน้ำหนักแห้งขึ้นไป
พันธุ์ชะนี	เปอร์เซ็นต์แป้งต้องได้ ๓๐ % ของน้ำหนักแห้งขึ้นไป
พันธุ์กระดุม	เปอร์เซ็นต์แป้งต้องได้ ๒๗ % ของน้ำหนักแห้งขึ้นไป
พันธุ์พวงมณี	เปอร์เซ็นต์แป้งต้องได้ ๓๐% ของน้ำหนักแห้งขึ้นไป

เมื่อทุเรียนที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว สำนักงานเกษตรอำเภอจะออกใบรับรองเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียนเฉพาะตัวอย่างแนบไปกับรถขนส่งทุเรียนเข้าโรงคัดบรรจุพร้อมสำเนาใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช เพื่อคุมเข้มสกัดกั้นไม่ให้ทุเรียนอ่อนออกนอกพื้นที่ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค รวมทั้งกำหนดประกาศวันเก็บเกี่ยวผลผลิต ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔ เป็น “วันทุเรียนแก่” เพื่อเป็นสัญลักษณ์วันเริ่มต้นที่ทุเรียนคุณภาพจะออกสู่ตลาด

การบริการตรวจวัดเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียนเกษตรกรของคณะทำงานตรวจสอบคุณภาพและสกัดกั้นทุเรียนด้อยคุณภาพ ระดับอำเภอ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. มีการรับแจ้งความประสงค์ของเกษตรกรในการขอตรวจวัดเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน

๒. มีการลงพื้นที่สุ่มตรวจวัดเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียนในแปลงของเกษตรกร โดยการลงพื้นที่สำรวจของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด และสำนักงานเกษตรอำเภอ สอบถามข้อมูล จากเกษตรกรในพื้นที่ ถ้าพบข้อมูลช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวที่ไม่เหมาะสม หรือกรณีข้อพิพาท จะแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (คณะทำงานระดับอำเภอ) ลงพื้นที่สุ่มตรวจฯทันที ในแต่ละครั้งจะไม่มีกำหนดแผนปฏิบัติการล่วงหน้า นอกจากนี้ยังมีการลงพื้นที่ตรวจสอบผู้ประกอบการสังวรมกับ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจันทบุรี ศวพ.

สรุป

การดำเนินงานการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราดที่ผ่านมา จะเน้นหนักใน ส่วนของทุเรียน ซึ่งเป็นผลไม้หลักที่มีพื้นที่ปลูกมาก และจะขยายเพิ่มมากขึ้น ราคาทุเรียนสูงขึ้นใน ตลาด มูลค่าการขายที่สูงขึ้น ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดตราด และส่งผลรวมต่อรายได้ ของประเทศที่สูงขึ้น จากปัจจัยสำคัญดังกล่าวทำให้จังหวัดตราด เล็งเห็นถึงคุณภาพ และปัญหา ด้าน การตลาดของทุเรียน จึงได้มีการบริหารจัดการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการป้องกันปัญหา ทุเรียนอ่อน โดยเฉพาะจังหวัดตราดซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ และได้มอบหมายให้สำนักงานเกษตร จังหวัดตราด ร่วมกับหน่วยงานภาคี ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงมหาดไทย สมาพันธ์ ชาวสวนทุเรียนภาคตะวันออก (จังหวัดตราด) ผู้ประกอบการส่งออก ภายใต้การกำกับของ ผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมกันวางมาตรการเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียน อ่อน) พร้อมจัดตั้งชุดเฉพาะกิจเพื่อช่วยกันสกัดกั้นทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) ในจังหวัดตราด

บทที่ ๔

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด

การศึกษาในบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อศึกษา การพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาด ภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก และตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อ เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจาย ผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ ดังนี้

๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก

๒. ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึง ภายในประเทศ

๓. ตั้งเคราะห์ตัวแบบ (Model) การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบ และเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

๔. สรุป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

วิเคราะห์สภาพปัญหาของทุเรียนด้วยคุณภาพ

โดยลงพื้นที่พูดคุยกับเกษตรกร และผู้ประกอบการ เพื่อรับทราบกระบวนการในการ ทำทุเรียนส่งออก สามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ เกษตรกร คือ หนึ่งในตัวแปรให้เกิดปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพ ซึ่งมี สาเหตุจากการขาดองค์ความรู้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพ ตั้งแต่การดูแลรักษา ระบบการให้น้ำ การ ควบคุมการแตกใบอ่อน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาของเนื้อทุเรียน การจัดการแปลง จากการ ทำสัญลักษณ์ การแบ่งรุ่น ตามช่วงระยะเวลาการผสมเกสร จากการโยงเชือก แบ่งตามสี หรือการ จัดทำบันทึกช่วงเวลาของการผสมเกสร การเก็บเกี่ยวในช่วงระยะเวลาที่ไม่เหมาะสม และการขอรับ มาตรฐานสินค้าเกษตรเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) เพื่อใช้ในการควบคุม การส่งออก

ประเด็นที่ ๒ กลไกตลาด เป็นตัวแปรที่กระตุ้นให้มีการซื้อขายคุณภาพ วนเวียนอยู่ในตลาด ด้วยสถานการณ์การสร้างกระแสปรับราคา ในช่วงเปิดตลาด ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจุบันด้านราคาถือว่าเป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับเกษตรกร ในช่วงสถานการณ์ที่ผลผลิตเป็นปกติ จะมีผู้ประกอบการรายย่อยๆ เข้ามาสู่ภาคธุรกิจเยอะ เพราะสิ่งต่างๆ มีมากขึ้น โดยกากระจายผลผลิตเป็นหน้าที่ของ ล้ง ทำให้เกษตรกรมีความสะดวกสบายมากขึ้นในการนำผลผลิตไปจำหน่าย สำหรับในช่วงที่ผลผลิตตกต่ำมากๆ ผู้บริโภคไม่มีสิทธิ์เลือก ผู้บริโภคมีความต้องการมาก ทำให้เสียเปรียบพ่อค้า พ่อค้าจะเป็นผู้กำหนดราคา แต่เมื่อผลผลิตมีปริมาณมากก็จะทำให้เกิดปัญหา คือ ๑) การกดราคาสินค้า ๒) วางแผนการดำเนินงาน โดยมีมาตรการต่างๆ ที่ครอบคลุมทั้งมาตรการเชิงรุก มาตรการป้องกัน และมาตรการปราบปราม โดยมุ่งเน้นการบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

ประเด็นที่ ๓ การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ บทบาท หน้าที่ ภารกิจ ของหน่วยงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ถูกขับเคลื่อนผ่านผู้บริหารทำให้บางหน่วยงานมีความล่าช้า ประกอบกับการกิจ และจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแล ทำให้ไม่สามารถดูแล แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง

ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

จากผลการดำเนินงานการบริหารจัดการการค้าผลไม้ (ทุเรียน) ในจังหวัดตราด สามารถวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องแสดงของความเชื่อมโยง ส่งผลต่อการสร้างระบบและเครือข่าย ดังนี้

๑. เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน การเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตทุเรียนในประเทศไทย ในรูปแบบของสมาพันธ์ชาวสวนทุเรียน สมาคมชาวสวนทุเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนการผลิต ที่ให้ตรงกับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practices: GAP) ปริมาณผลผลิตที่จะออกสู่ตลาด รวมถึงการสร้างการรับรู้ในส่วนของมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร และการสร้างการกระตุ้นการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้การนำข้อมูล การผลิตในส่วนของพื้นที่ปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ย มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นสถานการณ์การผลิต เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการผลไม้ในรูปแบบภาค และประเทศต่อไป

๒. กลไกตลาด ว่าด้วยประเด็นหลัก คือด้านราคาจะเป็นกลไกในการส่งผลให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน (ราคาดี ดัดก่อน) ทั้งในส่วนของราคาในการจำหน่ายที่ราคาจะ

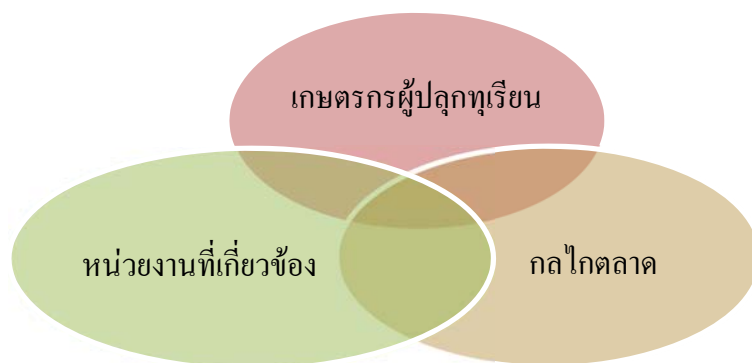
มีส่วนกระตุ้นเกษตรกรเก็บเกี่ยวทุเรียนก่อนระยะการเก็บเกี่ยว และการเริ่มต้นตลาดการซื้อขายของตลาดใน - ต่างประเทศ ที่กลุ่มลิ่ง ผู้ประกอบการที่จะเร่งสร้างเครดิตขององค์กรของตนเอง ซึ่งจะทำให้ในช่วงต้นฤดูกาลผลิต มีความต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพจำนวนมาก นอกจากนี้กรณีทุเรียนที่มีเกรด ไม่สามารถส่งออกได้ ก็จะทำให้มีทุเรียนอีกจำนวนหนึ่ง ที่จะต้องวนเวียนในตลาดในประเทศ ทำให้จะต้องมีการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย อาทิเช่น การขายในรูปแบบของการแปรรูป ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด ทุเรียนแช่แข็ง การขายทุเรียนพร้อมบริโภค

๓.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ที่จะมีส่วนในการบริหารจัดการผลไม้ฯ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

๓.๑ ภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ ภายใต้การสั่งการตามขั้นตอนของหน่วยงาน จนลงมาสู่การปฏิบัติของส่วนราชการในพื้นที่ ทำให้การสร้างระบบที่เข้มแข็ง จะส่งผลต่อการทำง่ายแบบบูรณาการ เชื่อมโยงต่อการสร้างแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น

๓.๒ ภาคเอกชน ได้แก่ ลิ่ง ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนองค์กรเกษตรกร ที่คือ ปัจจัยหลักที่จะช่วยในการสร้างเครือข่าย เนื่องจากรูปแบบการรับซื้อ - จำหน่ายส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะของการสมาคมผู้ประกอบการ หรือการสร้างเครือข่ายกันอยู่แล้ว จากกรณีเครือข่ายที่ดี จะทำให้ศักยภาพการหาปริมาณผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด

แผนภาพที่ ๔-๑ ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาด

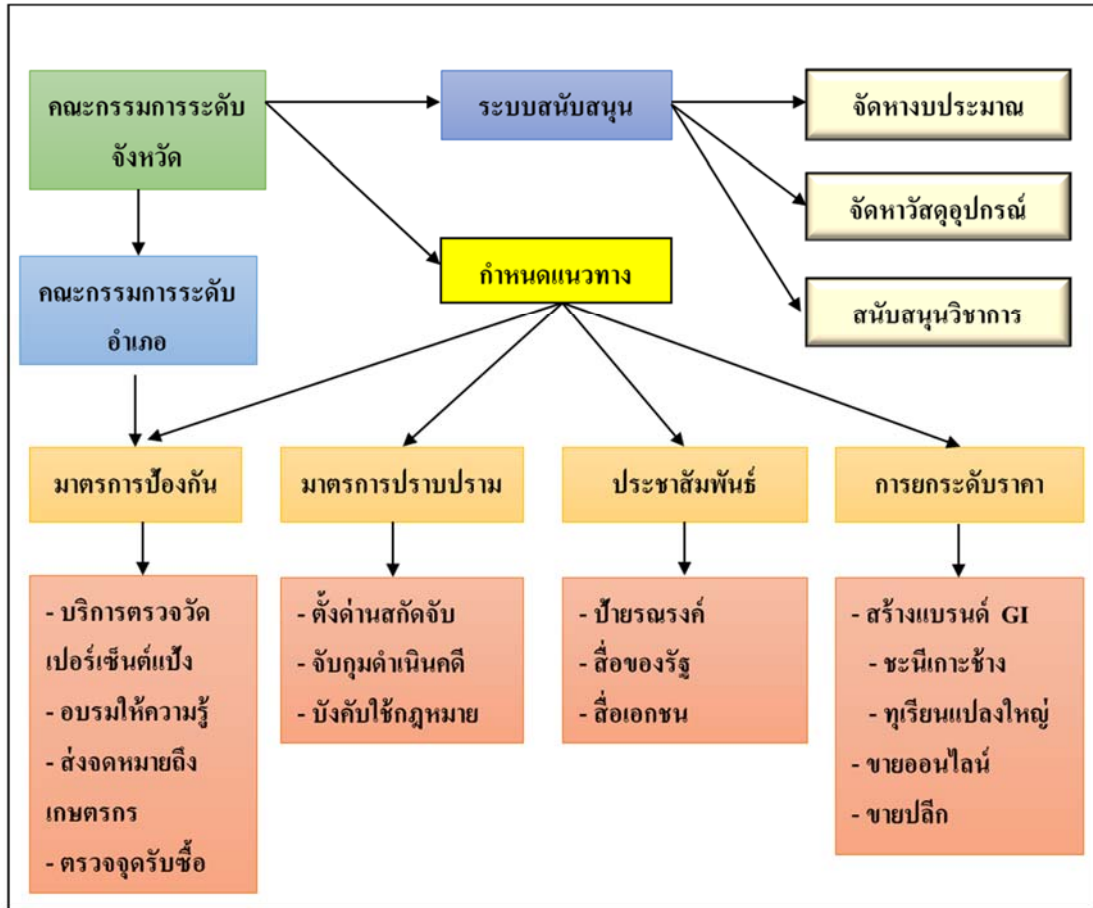

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด, ๒๕๖๑

ผลจากการศึกษาปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ ของจังหวัดตราด สามารถแสดงแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔-๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) จังหวัดตราด

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด, ๒๕๖๓

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาด สามารถสร้างกลยุทธ์จากการจับคู่ปัจจัยที่มาจากวิเคราะห์ SWOT Analysis ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔-๑ กลยุทธ์จากการจับคู่ปัจจัยที่มาจากวิเคราะห์ SWOT Analysis

กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
๑.การพัฒนา/เพิ่มช่องทางตลาด ให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้น ๒.การขับเคลื่อนการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ๓.การจัดทำข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๔.ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน	๑.การส่งเสริมการทำวิจัยในส่วนของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ๒.การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนแรงงานภาคเกษตร ๓.การสนับสนุนการเก็บข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ ร่วมกันเพื่อใช้ข้อมูล
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
๑.การพัฒนาระบบขนส่ง โลจิสติกส์ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ ๒.การเชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต ๓.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการป้องปรามการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน	๑.การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์มาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับผู้ผลิต กับผู้บริโภค ๒.ดำเนินการกำหนดนโยบายในการแต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว นำมาสู่แนวทางการพัฒนาบริหารจัดการผลไม้ ดังนี้

๑. การพัฒนา/เพิ่มช่องทางตลาด ให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้น จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตทุเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องเร่งพัฒนาตลาด และเพิ่มช่องทางการตลาดทั้งภายในและตลาดต่างประเทศ ซึ่งต้องประกอบกับการเชื่อมโยงกับ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ได้แก่ เกษตรกร กลไกตลาด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การขับเคลื่อนการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร แต่ในภาพรวมขององค์กร เกษตรกรยังคงต้องมีการสร้างเครือข่ายผนวกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสร้างระบบที่มั่นคงในตลาดผลไม้

๓. การจัดทำข้อมูล ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ในการนำมาบริหารจัดการ แต่ภายใต้การ
จัดทำข้อมูลนั้น ควรมีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่สามารถเรียกดูได้ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น
สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น

๔. การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ
สร้างการรับรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ตามมาตรฐาน รวมถึงการขอรับมาตรฐาน เพื่อสร้างความ
น่าเชื่อถือในตลาด

๕. การส่งเสริมการทำวิจัยในส่วนของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว งานวิจัยใน
ประเด็น ของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกับผลผลิต
บรรจุภัณฑ์ รูปแบบของการขนส่ง

๖. การสนับสนุนด้านแรงงานภาคเกษตร นับว่าจำเป็นทั้งในส่วนของการผลิต ไป
จนถึงการจำหน่าย ซึ่งจะเป็นฟันเฟืองในการผลิตทุเรียนคุณภาพ

๗. การสนับสนุนการเก็บข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวสามารถเผยแพร่ในที่สาธารณะได้ จะนำไปใช้
ในการส่งเสริมตลาดทั้งในและต่างประเทศ และการบริหารจัดการในส่วนของผลผลิตนอกตลาด
นำไปสู่กิจกรรมแปรรูป

๘. การพัฒนาระบบขนส่ง โลจิสติกส์ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ
จำเป็นต้องขับเคลื่อนในระบบนี้อย่างจริงจัง เนื่องจากผลไม้ เป็นสินค้าเกษตรที่เสียหายง่าย ทำให้
ระบบการขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ ที่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

๙. การเชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต เป็นประเด็นที่ทุกคนสนใจ เพราะตลาด
เป็นปัจจัยหลัก ที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการทำเกษตร ในขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ต้องเล็งเห็นถึงความเชื่อมโยงของตลาดใน และตลาดต่างประเทศ เพื่อรองรับในส่วนของผลผลิตที่
ไม่สามารถส่งออกได้ แต่สินค้าที่ส่งในประเทศยังคงเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เพียงแต่ไม่สามารถ
ส่งออกได้

๑๐. การกำหนดมาตรการป้องปรามการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ภายใต้การขับเคลื่อน
มาตรการป้องปราม จะเป็นในส่วนหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในส่วนในพื้นที่ ดังนั้นในส่วนของการ
ปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง อ้างอิงได้จาก กำหนดหมาย ข้อ ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

๑๑. การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์มาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับผู้ผลิต กับผู้บริโภค
มองในภาพกว้าง จะเป็นในส่วนหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการผลิต (กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์) การตลาด (กระทรวงพาณิชย์) และการบริหารจัดการในภาพรวม
(กระทรวงมหาดไทย)

๑๒. การดำเนินการกำหนดนโยบายในการแต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐซึ่งมีอำนาจในการสั่งการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ กำหนดนโยบายในภาพรวมของการบริหารจัดการผลไม้ และการลงรายละเอียดของชนิดผลไม้นั้น

สรุป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการสร้างระบบและเครือข่าย ผ่าน เกษตรกร กลไกตลาด และการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้การพัฒนาบริหารจัดการผลไม้ตามประเด็นดังนี้ ๑) การพัฒนา/เพิ่มช่องทางตลาด ๒) การขับเคลื่อนในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ๓) การจัดทำ ข้อมูล ๔) การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ๕) การส่งเสริมการทำวิจัย ๖) ด้านแรงงาน ภาคเกษตร ๗) การเก็บข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ ๘) การพัฒนาระบบขนส่ง ๙) การเชื่อมโยง และหาตลาดรองรับผลผลิต ๑๐) การกำหนดมาตรการป้องกันปราม ๑๑) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ๑๒) การกำหนดนโยบาย

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาประเด็นปัญหาตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด

๒. เพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก

๓. เพื่อ เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ อาศัยกรอบแนวความคิดทฤษฎี เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน การจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานสินค้าทุเรียน ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และทฤษฎีการบริหารจัดการ

๑. ผลการศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด

๑.๑ สถานการณ์การผลิตทุเรียนในจังหวัดตราด

จังหวัดตราดมีเกษตรกรเพาะปลูกทุเรียนจำนวน ๕,๖๔๓ ราย เนื้อที่เพาะปลูก 59,199 ไร่ เนื้อที่ให้ผล ๓๒,๐๕๓ ไร่ ผลผลิต ๕๖,๗๔๔ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๗๗๓ กิโลกรัม/ไร่ ภายใต้แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การเกษตร (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ว่าด้วยการผลักดันให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตของตนให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานความปลอดภัย จังหวัดตราด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทางการเกษตร ผู้การได้รับมาตรฐาน GAP (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี: Good Agricultural Practices) จำนวน ๕,๖๔๓ ราย สอดคล้องกับ จรุ ถิ่นพระบาท, ๒๕๖๔ ได้เสนอแนวข้อมูลเกี่ยวกับการสถานการณ์การผลิต กลยุทธ์การรับซื้อทุเรียน และการผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) จำนวน ๗ ราย และเข้าสู่ระบบ GI (สินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: Geographical Indications หรือ GI) จำนวน ๑๘ ราย

๑.๒ ปัญหา อุปสรรคของทุเรียนด้อยคุณภาพ

ปัญหา อุปสรรค ของทุเรียนด้อยคุณภาพ คือ ประเด็นที่สำคัญในการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด เนื่องจาก ทุเรียน เป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ผลจากการวิเคราะห์สรุปประเด็นได้ดังนี้

๑.๒.๑ เกษตรกร การขาดองค์ความรู้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพ ตั้งแต่การดูแลรักษา ระบบการให้น้ำ การควบคุมการแตกใบอ่อน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของเนื้อทุเรียน การจัดการแปลง จากการทำสัญลักษณ์ การแบ่งรุ่น ตามช่วงระยะเวลาการผสมเกสร ตามที่ทรงพล ๒๕๕๑ กล่าวถึง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของทุเรียน ว่าด้วยลักษณะของผลทุเรียน เนื้อของผลจะเริ่มพัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ที่ ๔ หลังจากการผสมเกสร การโยงเชือก แบ่งตามสี หรือการจัดทำบันทึกช่วงเวลาของการผสมเกสร การเก็บเกี่ยวในช่วงระยะเวลาที่ไม่เหมาะสม ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตร ๒๕๕๖ ว่าด้วยการนับอายุโดยนับจำนวนวันหลังจากดอกบานจนถึงวันที่ผลแก่หรือจะเก็บเกี่ยวได้และการขอรับมาตรฐานสินค้าเกษตรเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) เพื่อใช้ในการควบคุมการส่งออก ตามที่จรู ๒๕๖๔ ว่าเกษตรกรควรผลิตให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP)

๑.๒.๒ กลไกตลาด เป็นตัวแปรที่กระตุ้นให้มีการทุเรียนด้อยคุณภาพวนเวียนอยู่ในตลาด ด้วยสถานการณ์การสร้างกระแสปั่นราคา ในช่วงเปิดตลาด ปัจจัยด้านการตลาดปัจจุบันด้านราคาถือว่าเป็น ที่น่าพึงพอใจสำหรับเกษตรกร ในช่วงสถานการณ์ที่ผลผลิตเป็นปกติจะมีผู้ประกอบการย่อยๆ เข้ามาสู่ภาคธุรกิจเยอะ เพราะสิ่งต่างๆ มีมากขึ้น โดยกากระจายผลผลิตเป็นหน้าที่ของ ล้ง ทำให้เกษตรกรมีความสะดวกสบายมากขึ้นในการนำผลผลิตไปจำหน่าย สำหรับในช่วงที่ผลผลิตตกต่ำมากๆ ผู้บริโภคไม่มีสิทธิ์เลือก ผู้บริโภคมีความต้องการมาก ทำให้เสียเปรียบพ่อค้า พ่อค้าจะเป็นผู้กำหนดราคา แต่เมื่อผลผลิตมีปริมาณมากก็จะทำให้เกิดปัญหา คือ ๑) การกดราคาสินค้า ๒) วางแผนการดำเนินงาน โดยมีมาตรการต่างๆ ที่ครอบคลุมทั้งมาตรการเชิงรุก มาตรการป้องกัน และมาตรการปราบปราม โดยมุ่งเน้นการบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ตามผลการศึกษาของ จอนนี่ (๒๕๖๐) ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ผู้รับซื้อทุเรียน และล้งจีน เกษตรกรมีความรู้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวทุเรียน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัจจัยทางด้านเงินทุน และการส่งออกไปยังต่างประเทศ ส่วนผู้รับซื้อทุเรียนพบว่ามีความรู้วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว แต่ไม่สามารถทำการตลาดที่สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้เนื่องจากมีกลุ่มอิทธิพลดูแล การส่งออกทุเรียนประเทศอื่น ๆ นั้นทำได้ยากเนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศด้านการส่งออก แต่ปัจจุบันที่ชาวจีนทำได้ เพราะนำเข้าไปขายเองไม่ต้องตรวจตามกฎหมาย การที่เกษตรกรหรือผู้รับซื้อชาวไทยบุกตลาดที่จีนนั้น

เป็นไปได้ยาก ด้วยกฎหมายทางการค้าเรื่องผักผลไม้ ที่มีการตรวจเข้มข้นในเรื่องสารพิษตกค้าง มาตรฐานขนาดลูก ภาษีในการนำเข้า ล้วนแต่เป็นการกีดกันทางการค้า ในอนาคตหากประเทศไทย ต้องการบุกตลาดที่ นอกเหนือจากจีน ต้องการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีการอาหารมาพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทุเรียน เพื่อเพิ่มตลาดการบริโภคให้มากขึ้น

๑.๒.๓ การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ บทบาท หน้าที่ ภารกิจ ของหน่วยงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ถูกขับเคลื่อนผ่านผู้บริหารทำให้บางหน่วยงานมีความล่าช้า ประกอบกับภารกิจ และจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแล ทำให้ไม่สามารถดูแล แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง สอดคล้องกับ ภาศิริ และคณะ ๒๕๖๔ ว่าด้วยการบริหารจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุดรธานี มีกระบวนการของการจัดการมาตรฐานคุณภาพ ได้แก่ ๑) การวางแผนการดำเนินงาน และการสร้างระบบ ๒) กระบวนการทำงาน การทำงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ๓) ระบบ และกลไกการควบคุมมาตรฐาน ๔) นำต้นแบบมามีส่วนร่วม

๑.๓ การวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด

การบริหารจัดการการค้าผลไม้ (ทุเรียน) ในจังหวัดตราด สามารถวิเคราะห์ใน ส่วนที่เกี่ยวข้องแสดงของความเชื่อมโยง ส่งผลต่อการสร้างระบบและเครือข่ายดังนี้

๑.๓.๑ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน การเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตทุเรียนในประเทศไทย ในรูปแบบของสมาพันธ์ชาวสวนทุเรียน สมาคมชาวสวนทุเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนการผลิตที่ให้ตรงกับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practices: GAP) ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ว่าด้วยโดยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการทำ เกษตรปลอดภัยปริมาณผลผลิตที่จะออกสู่ตลาด รวมถึงการสร้างการรับรู้ในส่วนของมาตรฐานการ ผลิตสินค้าเกษตร และการสร้างการกระตุ้นการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้การนำ ข้อมูล การผลิตในส่วนของพื้นที่ปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ย มาวิเคราะห์เพื่อ กำหนดเป็นสถานการณ์การผลิต เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการผลไม้ในรูปแบบ ภาค และประเทศต่อไป ตรงกับงานวิจัยของ ธนบดี และคณะ ๒๕๖๔ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน

๑.๓.๒ กลไกตลาด ว่าด้วยประเด็นหลัก คือด้านราคาจะเป็นกลไกในการ ส่งผลให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ทั้งในส่วนของราคาในการจำหน่ายที่ราคาจะมีส่วน กระตุ้นเกษตรกรเก็บเกี่ยวทุเรียนก่อนระยะการเก็บเกี่ยว และการเริ่มต้นตลาดการซื้อขายของตลาดใน – ต่างประเทศ ที่กลุ่มล้ง ผู้ประกอบการที่จะเร่งสร้างเครดิตขององค์กรของตนเอง ซึ่งจะทำให้ในช่วง

ต้นฤดูการผลิต มีความต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพจำนวนมาก นอกจากนี้กรณีที่มีเกรด ไม่สามารถส่งออกได้ ก็จะทำให้มีทุเรียนอีกจำนวนหนึ่ง ที่จะต้องวนเวียนในตลาดในประเทศ ทำให้จะต้องมีการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย อาทิเช่น การขายในรูปแบบของการแปรรูป ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด ทุเรียนแช่แข็ง การขายทุเรียนพร้อมบริโภค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยกลยุทธ์ที่ ๖ การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์มและกิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าผลผลิตของเกษตรกร

๑.๓.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ที่จะมีส่วนในการบริหารจัดการผลไม้ฯ สอดคล้องกับ ภายใต้การสั่งการตามขั้นตอนของหน่วยงาน จนลงมาสู่การปฏิบัติของส่วนราชการในพื้นที่ ทำให้การสร้างระบบที่เข้มแข็ง จะส่งผลต่อการทำง่ายแบบบูรณาการ เชื่อมโยงต่อการสร้างแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น และจากการมีเครือข่ายที่ดี จะทำให้ศักยภาพการหาปริมาณผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด

๒. การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

ภายใต้ความสำเร็จของงาน การบริหารจัดการในฐานะผู้บริหารจะส่งผลของงานมากกว่าการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความประหยัดของการปฏิบัติงานภายใต้การดำเนินงาน ของผู้บริหารจะเกิดขึ้นถ้าฝ่ายบริหารยึดแนวทางการบริหารตามหลัก POSDCORB

P-Planning เริ่มจากการพัฒนา/เพิ่มช่องทางตลาด ให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้น จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตทุเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องเร่งพัฒนาตลาด และเพิ่มช่องทางการตลาดทั้งภายในและตลาดต่างประเทศ ซึ่งต้องประกอบกับการเชื่อมโยงกับ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ได้แก่ เกษตรกร กลไกตลาด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขับเคลื่อนการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร แต่ในภาพรวมขององค์กร เกษตรกรยังคงต้องมีการสร้างเครือข่ายผนวกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสร้างระบบที่มั่นคงในตลาดผลไม้

O-Organizing องค์กร หน่วยงาน สนับสนุนด้านแรงงานภาคเกษตร นับว่าจำเป็นทั้งในส่วนของการผลิต ไปจนถึงการจำหน่าย และการสนับสนุนการเก็บข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวสามารถเผยแพร่ในที่สาธารณะได้ จะนำไปใช้ในการส่งเสริมตลาดทั้งในและต่างประเทศ และการบริหารจัดการในส่วนของผลผลิตนอกตลาด นำไปสู่กิจกรรมแปรรูป

S-Staffing การบริหาร ให้เกิดการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานผ่านหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการสร้างการรับรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ตามมาตรฐาน รวมถึงการขอรับมาตรฐาน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตลาด

D-Directing การควบคุมการปฏิบัติงาน ระบบขนส่ง โลจิสติกส์ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ จำเป็นต้องขับเคลื่อนในระบบนี้อย่างจริงจัง เนื่องจากผลไม้ เป็นสินค้าเกษตรที่เสียหายง่าย ทำให้ระบบการขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ ที่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร การควบคุมบังคับบัญชา ผ่านมาตรการป้องปรามการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ภายใต้การขับเคลื่อนมาตรการป้องปราม จะเป็นในส่วนหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในส่วนในพื้นที่ ดังนั้นในส่วนของการปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง อ้างอิงได้จาก กฎหมาย ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และสุดท้าย ว่าด้วยการกำหนดนโยบายในการแต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐซึ่งมีอำนาจในการสั่งการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ กำหนดนโยบายในภาพรวมของการบริหารจัดการผลไม้ และการลงรายละเอียดของชนิดผลไม้

Co-Coordinating ว่าด้วย การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์มาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับผู้ผลิต กับผู้บริโภค มองในภาพกว้าง จะเป็นในส่วนหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการผลิต (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) การตลาด (กระทรวงพาณิชย์) และการบริหารจัดการในภาพรวม(กระทรวงมหาดไทย)

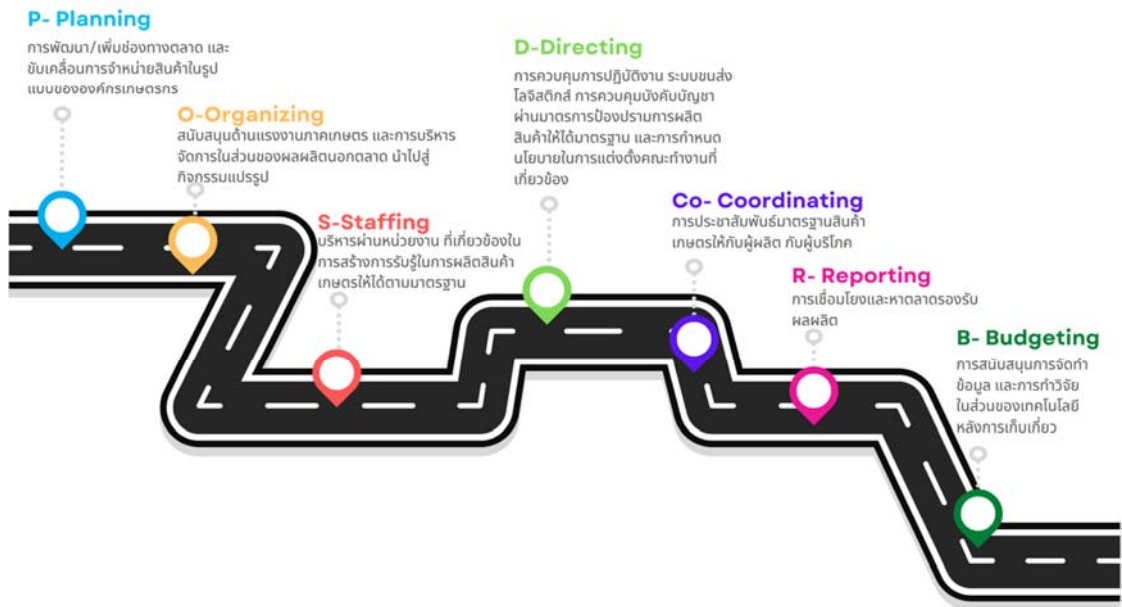
R-Reporting การเชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต เป็นประเด็นที่ทุกคนสนใจ เพราะตลาดเป็นปัจจัยหลัก ที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการทำการเกษตร ในขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเล็งเห็นถึงความเชื่อมโยงของตลาดใน และตลาดต่างประเทศ เพื่อรองรับในส่วนของผลผลิตที่ไม่สามารถส่งออกได้ แต่สินค้าที่ส่งในประเทศยังคงเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เพียงแต่ไม่สามารถส่งออกได้

B-Budgeting การดำเนินงานเพื่อจัดสรรงบประมาณ ในการสนับสนุนการจัดทำข้อมูล ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ในการนำมาบริหารจัดการ แต่ภายใต้การจัดทำข้อมูลนั้น ควรมีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่สามารถเรียกดูได้ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็นสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และการส่งเสริมการทำวิจัยในส่วนของประเทศ โนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว งานวิจัยในประเด็นของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกับผลผลิต บรรจุภัณฑ์ รูปแบบของการขนส่ง

จากการแนวทางการบริหารตามหลัก POSDCORB สู่การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ สามารถตั้งกระทรวง โมเดลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้จังหวัดตราด ดังนี้

แผนภาพที่ ๕-๑ โมเดลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้จังหวัดตราด

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด

ที่มา : Historical background of POSDCORB model, ๒๕๖๔

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการสร้างการรับรู้ ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกกระดับ และ
จัดลำดับความสำคัญ ตั้งแต่ระดับผู้กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานทุกระดับ

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

ด้านการสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงต่างๆ ต้องสร้างการรับรู้ให้กับ
กลุ่มเป้าหมายในทุกกระดับ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ด้านการสร้างการรับรู้ ควรนำผลการวิจัยดังกล่าว นำไปสร้างการรับรู้ใน
กลุ่มเป้าหมายในระดับต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากงานวิจัยมีการศึกษาในผลไม้
(ทุเรียน) และในพื้นที่จังหวัดตราด หากมีการวิจัย วิเคราะห์ ในลักษณะเดียวกัน แต่ต่างชนิดผลไม้

และต่างพื้นที่ ก็จะทำให้ผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการค้าผลไม้ในภาพรวมของประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ทรงพล สมศรี, ทุเรียนไทยและการปรับปรุงพันธุ์, กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๕๕๑

ทุเรียน, มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ๓-๒๕๕๖, สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๕๕๗

“ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐”, ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓” ๒๕๖๔

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. องค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer ไม้ผล ไม้ยืนต้น, กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๕๕๖

ส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, สำนัก. กรมส่งเสริมการเกษตร. ยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔

สาธิต ทิพย์มณี, นัยนา เกิดวิชัย, POSDCoRB และ Good Governance สำหรับธุรกิจเกิดใหม่ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐, มีนาคม ๒๕๖๒ หน้า ๗๓-๘๘

วารสาร

จรู ถิ่นพระบาท. “ทุเรียนกรุงชิงอนาคตไกลเกษตรไทยสู่ตลาดต่างแดน”, วารสารวิชาการสังคม มนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ๒๕๖๔

ธนบดี พัสนา, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และกนิษฐา แยมโพธิ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับทุเรียน พฤติกรรมการทำสวนทุเรียน”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ๒๕๖๔ หน้า ๖๕-๘๐

ภาศิริ เขตปิยรัตน์, ธนกร สิริสุคันธา, ลินีนาด วิกรมประสิทธิ์, สุกัญญา สุจาคำ, วิสุทธิ์ สุขบำรุง, กมลวรรณ มั่นคง และปิยพงศ์ เขยปิยรัตน์, “การพัฒนาาระบบและกลไกการขับเคลื่อนการจัดการมาตรฐานคุณภาพทุเรียนหลง-หลินลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ : กรณีศึกษาตำบลบ้านด่านนาขาม”, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ๒๕๖๔ หน้า ๗๖-๘๘

วิทยานิพนธ์

จอนนี่ สว่างศรีสกุลพร. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ผู้รับซื้อทุเรียนและล้งจันในจังหวัดจันทบุรี”วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๖๐

กฎหมาย

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ มาตรา ๔๗, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒,๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒,หน้า ๒๔

ลักษณะ ๘ ความผิดเกี่ยวกับการค้า มาตรา ๒๗๑, พระราชบัญญัติให้ใช้กฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๕,หน้า ๗๑

เอกสารไม่ตีพิมพ์

เกษตรจังหวัดตราด,สำนักงาน. “ข้อมูลสถานการณ์การผลิตพืช” ๒๕๖๔

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงาน. “ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร” (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.oae.go.th>

สำนักงานสภาพัฒนาแห่งชาติ. “แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ ประเด็นที่ ๐๓ การเกษตร” เข้าถึงได้จาก : <http://nscr.nesdb.go.th/wpcontent/uploads/2019/04/03%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf>

ภาษาต่างประเทศ

POSDCORB: Important 7 Steps, Functions, Strength, Criticisms จาก : <https://higherstudy.org/posdcorb-steps-importance-example/>

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสัมภาษณ์สำหรับประกอบงานวิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหาร

จัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด
๒. เพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล .....

ตำแหน่งงาน .....

สังกัด / หน่วยงาน .....

วันที่สัมภาษณ์ .....

๑. ปัญหา อุปสรรค การผลิตทุเรียนในจังหวัดตราด

๑. เกษตรกร

.....

.....

.....
.....

๒. มาตรฐานสินค้าเกษตร

.....
.....
.....

๓. กลไกตลาด

.....
.....
.....

๔. การขับเคลื่อนขององค์กรต่างๆ

.....
.....
.....

**๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพ
สอดคล้องกับความต้องการของตลาด**

๑. เกษตรกร

.....
.....
.....

๒. มาตรฐานสินค้าเกษตร

.....
.....

.....
.....

๓. กลไกตลาด

.....
.....
.....
.....

๔. การขับเคลื่อนขององค์กรต่างๆ

.....
.....
.....
.....

๓. ปัจจัยการสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

๑. เกษตรกร

.....
.....
.....
.....

๒. มาตรฐานสินค้าเกษตร

.....
.....
.....
.....

๓. กลไกตลาด

.....
.....

.....
.....

๔.การขับเคลื่อนขององค์กรต่างๆ

.....
.....
.....
.....

ผนวก ข

ประมวลภาพการสัมมนา

สัมมนาเกษตรจังหวัดตราด (นายชยทฤดี นนทแก้ว) และเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

หมายเหตุ; การดำเนินการสัมมนาใช้เวทีเกี่ยวกับการประชุม ที่มีเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด

ผู้ประกอบการค้าส่งทุเรียนในจังหวัดตราด ลิ่งโกศล - ตู๋ (นายโกศล ปญญปัญญา)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายกำพัชย์ เทพวรชัย
วัน เดือน ปี เกิด	๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๘
การศึกษา	- ปริญญาโท วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วศ.ม.) สาขาวิศวกรรมโครงสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต - ปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (รป.ม.) สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วศ.บ.) สาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประวัติการทำงานโดยย่อ	- วิศวกรโยธา กรมโยธาธิการและผังเมือง - โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดกำแพงเพชร - โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก - ผู้ตรวจราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง
ตำแหน่งปัจจุบัน	- รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด
ผู้วิจัย นายกัปชัย เทพวรชัย หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔
ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดตราดเป็นแหล่งผลิตผลไม้สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทั้งทุเรียน เงาะ มังคุด และลองกอง ซึ่งในฤดูกาลผลผลิตผลไม้ของจังหวัดตราดจะเริ่มออกก่อนจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะทุเรียน ที่จะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตจากจังหวัดตราดไปเพื่อจำหน่ายและส่งออกในช่วงต้นฤดูกาล ทำให้มีเกษตรกร และพ่อค้าบางส่วนร่วมมือกันตัดทุเรียนด้อยคุณภาพ (ทุเรียนอ่อน) ออกสู่ตลาด เป็นการทำลายตลาดและทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการจัดการก่อนเก็บเกี่ยวไม่เหมาะสม นับตั้งแต่ การพัฒนาการปลูกทุเรียนต้องมีการวางแผนการจัดการเรื่องที่ดิน พันธุ์ทุเรียน แหล่งน้ำ ทุน แรงงาน การเก็บเกี่ยว การดูแลทุเรียน ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงให้ผลผลิตต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรต้องมีความรู้ตามหลัก วิชาการและปฏิบัติตามหลักวิชาการอย่างครบถ้วน อีกทั้งเรื่องของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยังขาดการศึกษาความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องใช้เนื้อทุเรียนไปผลิตสินค้าในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากส่วนที่เหลือของทุเรียนเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และต้องมีการจัดการด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพ ทำการวิจัยตลาดและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จัดตั้งตลาดกลางผลไม้ที่มีประสิทธิภาพ ให้ความรู้แก่เกษตรกรทางด้านวิชาการที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อรักษาระดับราคาของผลผลิตไม่ให้ตกต่ำ จังหวัดตราดจึงต้องดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตผลไม้ การพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ ซึ่งได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญกับปัญหาดังที่ได้กล่าวมา จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาดำเนินการพัฒนาการผลิต ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และวางแผนการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพสูงสุด มีประสิทธิภาพสูงสุด
๒. เพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก
๓. เพื่อ เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้เน้นศึกษาวิธีการจัดการทุเรียนให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกให้กับเกษตรกรและผู้รับซื้อทุเรียนในจังหวัดตราด ทางผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารทางวิชา การเกษตร ที่มีการทดลองและการเผยแพร่ จึงนำวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อนำ เสนอแนวทางให้กับเกษตรกรและผู้รับซื้อในจังหวัดตราด เพื่อให้มีความรู้นำไปเพิ่มศักยภาพการจัดการทุเรียนก่อนส่งออกไปยังทั้งภายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศ
๒. ด้านประชากร เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนคุณภาพในจังหวัดตราด จำนวน ๔,๕๐๕ ราย และเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ ราย
๓. ด้านพื้นที่ ทำการศึกษาในพื้นที่ ๖ อำเภอ ในจังหวัดตราด ที่มีการปลูกทุเรียน คือ อำเภอเมืองอำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ อำเภอแหลมงอบ อำเภอกลองใหญ่ และอำเภอเกาะช้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การรวบรวมข้อมูล
  - ๑.๑ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - ๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดตราด รวมทั้งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน และผู้ประกอบการค้าส่งทุเรียนในจังหวัดตราด

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิดังกล่าว มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เพื่อหากกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ในจังหวัดตราด

๓. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการวิจัย

ผลการวิจัย

จังหวัดตราดมีเกษตรกรเพาะปลูกทุเรียนจำนวน ๕,๖๔๓ ราย เนื้อที่เพาะปลูก 59,199 ไร่ เนื้อที่ให้ผล ๓๒,๐๕๓ ไร่ ผลผลิต ๕๖,๗๔๔ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๗๗๓ กิโลกรัม/ไร่ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทางการเกษตร ผู้การได้รับมาตรฐาน GAP จำนวน ๕,๖๔๓ ราย และการผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๗ ราย และเข้าสู่ระบบ GI จำนวน ๑๘ ราย การพัฒนาการผลิตผลไม้ (ทุเรียน) ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดภายในประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก จึงควรมีการพัฒนา ดังนี้ ๑) การพัฒนาการปลูกทุเรียนต้องมีการวางแผนการจัดการ มีความรู้ตามหลักวิชาการและปฏิบัติตามหลักวิชาการ ๒) การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ๓) ขับเคลื่อนการค้าสินค้า ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกฎหมาย ๔) ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งภายใต้แนวทางการบริหารตามหลัก POSDCORB ผู้การพัฒนา ศักยภาพการบริหารจัดการ การสร้างระบบและเครือข่ายการกระจายผลผลิตสู่ตลาดให้ทั่วถึงภายในประเทศ สามารถพัฒนาโมเดลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการค้าผลไม้ จังหวัดตราด ประกอบด้วย ๑) P- Planning การพัฒนาเพิ่มช่องทางตลาด และขับเคลื่อนการค้าสินค้าในรูปแบบขององค์กรเกษตรกร ๒) O-Organizing สนับสนุนด้านแรงงานภาคเกษตร และการบริหารจัดการในส่วนของผลผลิตนอกตลาด นำไปสู่กิจกรรมแปรรูป ๓) S-Staffing บริหารผ่านหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการสร้างการรับรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ตามมาตรฐาน ๔) D-Directing การควบคุมการปฏิบัติงาน ระบบขนส่ง โลจิสติกส์ การควบคุมบังคับบัญชา ผ่านมาตรการป้องปรามการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน และการกำหนดนโยบายในการแต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ๕) Co- Coordinating การประสานสัมพันธ์มาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับผู้ผลิต กับผู้บริโภค ๖) R- Reporting การเชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต ๗) B- Budgeting การสนับสนุนการจัดทำข้อมูล และการทำวิจัยในส่วนของเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการสร้างการรับรู้ ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ และจัดลำดับความสำคัญ ตั้งแต่ระดับผู้กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานทุกระดับ

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

ด้านการสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านกระทรวงต่างๆ ต้องสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ด้านการสร้างการรับรู้ ควรนำผลการวิจัยดังกล่าว นำไปสร้างการรับรู้ในกลุ่มเป้าหมายในระดับต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากงานวิจัยมีการศึกษาในผลไม้ (ทุเรียน) และในพื้นที่จังหวัดตราด หากมีการวิจัย วิเคราะห์ ในลักษณะเดียวกัน แต่ต่างชนิดผลไม้ และต่างพื้นที่ ก็จะทำให้ผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการค้าผลไม้ในภาพรวมของประเทศต่อไป